

VÍCE NEŽ TESAŘ

Josh McDowell

Předmluva

Před téměř dvěma tisíci lety se v malé židovské obci stal jedním z lidí Ježíš Kristus. Narodil se do chudé rodiny v národnostní menšině a žil v jedné z nejmenších zemi světa. Jeho život trval zhruba třicet tři let, z nichž veřejnému působení věnoval jen poslední tři.

Přesto si ho lidé téměř všude připomínají. Dokonce i datum ranních novin nebo rok vydání vysokoškolských skript svědčí o tom, že Ježíšův život byl jedním z nejvýznamnějších životů vůbec.

Na otázku, kdo zapůsobil na dějiny nejtrvalejším vlivem, odpověděl významný historik H. G. Wells, že na prvním místě - posuzujeme-li velikost člověka podle historických měřítek - stojí Ježíš.

Historik Kenneth Scott Latourette řekl: „V průběhu staletí - pokud si všímáme vlivu na dějiny - je stále zjevnější, že nejvýznamnějším životem na této planetě, měříme-li významnost vlivem na historii, je život Ježíšův. A zdá se, že jeho význam je čím dál tím větší.“

Další postřeh napsal Ernest Renan: „Ježíš byl největším náboženským géniem, jaký kdy žil. Jeho krása je věčná a jeho království nikdy neskončí. Ježíš je v každém ohledu jedinečný a s ničím nesrovnatelný. Celé dějiny by bez něj byly nepochopitelné.“

1 Změnil můj život

„Každá duše žízní po štěstí a smyslu života,“ napsal Tomáš Akvinský. Když jsem byl na střední škole, chtěl jsem být šťastný. Na tom není nic špatného. Chtěl jsem být jedním z nejšťastnějších lidí na světě. Chtěl jsem také, aby můj život měl nějaký smysl. Chtěl jsem znát odpovědi na otázky: „Kdo jsem? Co tady dělám? Kam jdu?“

A k tomu všemu jsem chtěl být svobodný. Chtěl jsem být jedním z nejsvobodnějších lidí na světě. Svoboda podle mne neznamená prostě jít a dělat si, co chci. To dokáže každý a spousta lidí to také dělá. Svoboda znamená „mít sílu k tomu, abych dělal to, co vím, že bych dělat měl.“ Většina lidí ví, co by měli dělat, ale nemají k tomu sílu. Jsou jako svázaní.

Tak jsem začal hledat odpovědi. Zdá se, že prakticky každý má něco jako náboženství, a tak jsem udělal to, co bylo nasnadě: vydal jsem se do kostela. Ale asi to byl nějaký špatný kostel. Někteří z vás vědí, o čem mluvím: uvnitř jsem se cítil ještě hůř než venku. Zkusil jsem to ráno, v poledne i večer.

Vždycky se chovám hodně prakticky. Když něco nefunguje, tak to nechám plavat. Tak jsem nechal plavat náboženství. Z náboženství jsem získal jediné třicet pět centů, které jsem si vzal ze sbírky, když jsem do ní přispíval pětadvaceti centy. Koupil jsem si za ně mléčný koktejl. A to je asi tak veškerý přínos, který má „náboženství“ pro spoustu lidí.

Potom mě napadlo, že by tou odpovědí mohlo být určité postavení nebo kariéra. Stát v čele, bojovat za nějakou věc, obětovat se jí a být známý - to by mohlo být ono. Na moji první vysoké škole drželi studentští funkcionáři pokladnu a bohatě využívali výhod svého postavení. A tak jsem kandidoval na funkci předsedy prvního ročníku a zvolili mě. Bylo to fajn. Znal jsem na škole každého, každý mě zdravil, utrácel jsem školní peníze - studentské peníze - na to, aby přednášeli ti učitelé, kteří se líbili mně. Bylo to bezva, ale časem mě to přestalo bavit jako všechno, do čeho jsem se kdy pustil. Když jsem se v pondělí ráno probouzel (většinou mě bolela hlava následkem toho, jak jsem strávil předchozí večer), vstával jsem s tím, že mě čeká dalších pět dnů. Nějak jsem je od pondělka do pátku přežil. Šťastný jsem si připadal jenom tři večery v týdnu: v pátek, v sobotu a v neděli. A potom se začarovaný kruh zase opakoval.

Vlastně jsem je na škole všechny pěkně vodil za nos. Mysleli si, že jsem tak v pohodě jako málokdo. Při volební kampani jsme používali heslo: „Štěstí je Josh!“ Za studentské peníze jsem

uspořádal víc večírků než kdokoli jiný, ale nikomu nedošlo, že moje štěstí je skoro stejné jako štěstí tolika dalších. Záleželo na okolnostech. Když se všechno dařilo, bylo mi báječně. A když šlo všechno mizerně, cítil jsem se podle toho.

Okolnosti se mnou pohazovaly jako vlny s lodí na moři. Pro takový život najdeme přílehlavé pojmenování v Bibli: peklo. Ale nenašel jsem ani nikoho, kdo by žil jinak, ani nikoho, kdo by mi dokázal říct, jak můžu žít jinak, a kdo by mi k tomu dal sílu. Všichni mi říkali, co bych měl dělat, ale nikdo z nich nebyl schopen dát mi sílu k tomu, abych to dokázal. Začal jsem být znechucený.

Řekl bych, že se na amerických vysokých školách sotva najde pár studentů, kteří by hledali význam, pravdu a smysl života upřímněji než tenkrát já. Ještě jsem smysl života a to ostatní nenašel, ale to jsem si zatím neuvědomoval. Ve škole jsem si všiml několika lidí - bylo to osm studentů a dva přednášející - a na jejich životech bylo něco zvláštního. Vypadalo to, že vědí, čemu věří, a proč tomu věří. Takové lidi mám kolem sebe rád a je mi jedno, jestli přitom souhlasí nebo nesouhlasí se mnou. Někteří z mých nejbližších přátel popírají něco z toho, čemu věřím, ale já mám v úctě lidi s pevným přesvědčením. (Moc jich nepotkávám, ale když na někoho takového narazím, vážím si ho.) Proto si někdy lépe rozumím s některými radikály než se spoustou křesťanů. Občas mluvím s křesťany, kteří jsou tak nemastní neslaní, že mívám podezření, jestli si tak polovina z nich na křesťany jenom nehraje. Ale tihle lidé vypadali, že vědí, kam jdou. A to se mezi vysokoškoláky nestává tak často.

Začal jsem si všimnout, že o lásce jenom nemluví. Oni ji prostě žili. Zdálo se mi, že se nedají znechutit situacemi života ve škole, které všechny ostatní ubíjely. Všiml jsem si u nich jedné důležité věci: že jsou šťastní, a že to je stav mysli, který nezávisí na okolnostech. Měl jsem dojem, že mají uvnitř nějaký trvalý zdroj radosti. Byli tak odporně šťastní! Měli něco, co já jsem neměl. Jako každý jiný normální student jsem chtěl všechno, co měli jiní a já ne. (Proto si člověk musel ve škole vždycky zamykat kolo. Kdyby vzdělání tenhle problém skutečně řešilo, byly by nejspíš akademické obce vysokých škol po morální stránce ty úplně nejdokonalejší společnosti na světě. Ale nejsou.) Tak jsem si řekl, že se s těmi záhadnými lidmi spřátelím.

Dva týdny nato jsme všichni seděli u stolu ve studentském klubu, šest studentů a ti dva přednášející. Konverzace se stočila k Bohu. Když si nejste úplně jisti sami sebou a rozhovor se začne soustřeďovat na Boha, svádí vás to, abyste tu nejistotu maskovali arogancí. Na každé škole, v každé skupině lidí se najde nějaký popichovač s pusou plnou řeči jako: „Cože... křesťanství? Cha, cha. To je přece jenom pro slabochy, není to intelektuální.“ (Většinou platí: čím plnější pusa, tím prázdnější hlava.)

Šli mi tím na nervy, a tak jsem se nakonec podíval na jednu tu studentku, dost pohledné děvče (vždycky jsem si myslel, že všechny křesťanky musí být ošklivé), protáhl jsem se v křesle, protože jsem nechtěl dát najevo, že mě to opravdu zajímá, a jako mimochodem jsem se zeptal: „Pověz mi, co změnilo vaše životy? Čím to, že se vaše životy tak liší od životů ostatních studentů a profesorů? Co to je?“

Ta dívka musela mít hodně pevné přesvědčení. Podívala se mi přímo do očí, tvářila se naprosto vážně, a řekla dvě slova (nikdy by mě nenapadlo, že je někdy uslyším na vysoké škole jako součást řešení nějaké otázky): „Ježíš Kristus.“ Povídám: „Ale ne, proboha, necpěte mi tyhle bláboly. Náboženství mi leze krkem. Církev mi taky leze krkem. A Bible jakbysmet. Necpěte mi tyhle bláboly o náboženství!“ Ale ona odpálila: „Neřekla jsem náboženství, vážený. Říkala jsem Ježíš Kristus.“ Ukázala mi na něco, co mi nikdy předtím nedošlo: křesťanství není náboženství. Náboženství je o tom, že se člověk snaží najít si svou cestu a dostat se po ní k Bohu dobrými skutky. Křesťanství je o tom, že Bůh přišel za lidmi v Ježíši Kristu a nabízí jim svoje přátelství.

Na vysokých školách je lidí se zmatenými představami o křesťanství asi mnohem víc než kdekoli jinde. Nedávno jsem byl na jednom postgraduálním semináři a asistent, který ho vedl, se zmínil, že „každý, kdo chodí do kostela, se stane křesťanem.“ „Chcete říct,“ ptám se, „že když budete chodit do garáže, stane se z vás auto?“ To spolu přece vůbec nesouvisí. Křesťan je člověk, který důvěřuje Kristu.

Moji noví přátelé mě intelektuálně provokovali, abych prověřil jejich tvrzení, že Ježíš Kristus je Boží Syn; že na sebe vzal lidské tělo, že žil mezi skutečnými muži a ženami a že zemřel na kříži za lidské hříchy, že byl pohřben a že třetího dne vstal z hrobu; a že může měnit lidské životy i ve dvacátém století.

To je ale fraška, říkal jsem si. Abych řekl pravdu, žil jsem v domněnání, že křesťané jsou z valné většiny slabomyslní i když se nějakým omylem nedostali do blázince. Pár takových jsem potkal. Vždycky, když měl přednášet nějaký křesťan, těšil jsem se, jak toho nešťastného profesora (nebo profesorku), co nemá všech pět pohromadě, roznesu na kopytech, a jak ho (nebo ji) nakonec dorazím. Představoval jsem si, že kdyby náhodou měl nějaký křesťan aspoň jednu mozkovou buňku, musela by se osamělostí usoužit k smrti. Nemohl jsem si pomoci.

Ale tihle lidé mě provokovali znovu a znovu. Nakonec jsem jejich výzvu přijal, jenže z ješitnosti, abych jím ukázal. Neměl jsem ale tušení, že existují nějaká fakta. Ze jsou tu důkazy, které člověk může posoudit.

Nakonec jsem došel k závěru, že Ježíš Kristus musel být tím, za koho se prohlašoval. Moje první dvě knihy jsou vlastně založeny na materiálu, který jsem nasbíral, když jsem se snažil křesťanství vyvrátit. A když se mi to nepodařilo, dopadl jsem tak, že jsem se stal křesťanem. Do dneška jsem strávil třináct let zaznamenáváním důvodů, proč jsem přesvědčen, že víra v Ježíše Krista je intelektuálně přijatelná.

Ale tenkrát to pro mne znamenalo řádný problém, Můj rozum mi totiž říkal, že to všechno je pravda, ale moje vůle mě táhla někam úplně jinam. Zjistil jsem, že stát se křesťanem může pěkně zatřást vaším egem. Ježíš Kristus postavil moji vůli před rozhodnutí: požadoval, abych mu svěřil svůj život. Dovolte, abych to řekl vlastními slovy: „Haló! Už nějakou chvíli stojím u dveří, a pořád klepu. Jestli mě někdo uslyší a pozve mne dovnitř, tak půjdu dál.“ (Srovnejte se Zjevením 3,20.) Mně bylo jedno, že chodil po vodě nebo že změnil vodu ve víno. Prostě jsem nestál o to, aby mě někdo otravoval, když si chci užít. To je přece ten nejjistější způsob, jak si zkazit zábavu. Takže: tady mi rozum tvrdí, že křesťanství je pravda, a tamhle je moje vůle někde docela jinde.

Vždycky, když jsem byl mezi těmi nadšenými křesťany, se ten konflikt zase objevil. Jestli jste se někdy ocitli mezi šťastnými lidmi, když jste se sami cítili mizerně, tak chápete, jak vám dokážou jít na nervy. Oni byli tak šťastní a já byl tak zoufalý, že jsem vždycky doslova vyskakoval a utíkal z klubu pryč. Došlo to tak daleko, že jsem chodil spát v deset, a nemohl usnout až do čtyř ráno. Bylo mi jasné, že když mi to nepřestane strašit v hlavě, tak mi z toho začne v hlavě strašit. Měl jsem vždycky mysl otevřenou, ale nikdy jsem ji neotvíral tolik, aby mi rozum vypadl ven.

Ale protože jsem mysl měl otevřenou, stal jsem se ve druhém roce svého studia, 19. prosince 1959 v půl deváté večer, křesťanem. Někdo se mě kdysi zeptal:

„Jak to víš?“ Povídám: „Byl jsem u toho. Změnilo to můj život.“ Tu noc jsem se modlil. Modlil jsem se čtyři věci, a tak začal můj vztah se vzkríšeným, živým Kristem, který od té doby proměňuje můj život.

První věc, kterou jsem řekl, byla: „Pane Ježíši, děkuju ti, že jsi za mne zemřel na kříži.“ Za druhé jsem řekl: „Přiznávám, že jsem v životě dělal ty věci, které se ti nelíbily, a prosím tě, abys mi je odpustil a očistil mě od nich.“ (Bible říká: „I kdyby vaše hříchy byly jako šarlat, zbělejší jako sníh ..“ - Izajáš 1, 18) Za třetí jsem řekl: „Právě teď, jak nejlépe umím, ti otvírám dveře svého srdce a svěřuji ti svůj život jako svému Spasiteli a Pánu. Převezmi vedení mého života. Změň mě, a začni uvnitř. Udělej ze mě takového člověka, jakým mě chceš mít.“ Za čtvrté jsem řekl: „Věřím, že jsi vstoupil do mého života, a děkuju ti za to.“ A že jsem tomu věřil, nevyplývalo z mé nevědomosti, ale ze znalosti důkazů, historických skutečností a Božího slova.

Určitě jste už slyšeli od různých nábožensky založených lidí o nějaké té „ráně bleskem“. No, když já jsem se modlil, nestalo se nic. A myslím tím *nic*. A doted“ mi ještě pořád nenarostla křídla. Ve skutečnosti jsem se po tom, co jsem udělal to rozhodnutí, cítil hůř. Bylo mi doslova na zvracení. Bylo mi strašně špatně. „Ach ne! Do čeho jsem se to vlastně namočil?“ ptal jsem se sám sebe. Opravdu jsem měl pocit, že jsem se vyšinul. (A jsem přesvědčen, že si to o mně někteří lidé myslí.)

Můžu vám říct jednu věc: po půl roce jsem začal zjišťovat (a za další rok jsem si tím byl

úplně jistý), že se s mým rozumem nic nestalo. Můj život byl jiný. Jednou jsem diskutoval s vedoucím katedry historie jedné vysoké školy na americkém středozápadě a zmínil jsem se, že se můj život změnil. Přerušil mě: „McDowelle, snažte se nám namluvit, že Bůh vážně změnil váš život dnes, ve dvacátém století? V čem konkrétně?“ Po pětačtyřiceti minutách povídá: „Dobrá, dobrá, to stačí.“

Jedna konkrétní věc, o které jsem mu říkal, byla moje roztěkanost. Pořád jsem se musel něčím zabývat. Musel jsem být na návštěvě u své dívky nebo někde jinde na nějaké debatě. Vždycky jsem pospíchal z jednoho konce školního areálu na druhý, v hlavě se mi honil vír myšlenek a na jejích stěnách se tloukly konflikty. Často jsem si sedl a chtěl studovat nebo jen přemýšlet, a nešlo to. Ale pár měsíců po tom, co jsem udělal rozhodnutí přijmout *Krista*, se u mně postupně začalo objevovat něco jako duševní klid. Aby bylo jasno: nemluvím o tom, že by nějak vymizely ty konflikty. Díky vztahu s Ježíšem jsem přišel ani ne tak o konflikty, jako ke schopnosti se s nimi vyrovnat. A to bych neměnil za nic na světě.

Jiná oblast mého života, která se začala měnit, byly moje výbuchy vzteku. Obvykle jsem vypěnil, když se na mne někdo jenom trochu křivě podíval. Pořád ještě mám jizvy jako památku na to, jak jsem v prvním ročníku jednoho člověka málem zabil. Ta vzteklost byla natolik součástí mne samého, že jsem se jí ani nepokoušel zbavit. A pak se objevila další příležitost vybuchnout, a najednou je vztek pryč! Za posledních čtrnáct let jsem vyletěl jen jednou - i když je fakt, že ten výbuch stál za to.

A ještě v jedné věci na sebe nejsem hrdý. Ale mluvím o tom, protože spousta lidí potřebuje ve svých životech tu samou změnu, a já jsem k tomu našel klíč: vztah se vzkríšeným, živým Kristem. Ta věc je nenávist. V mém životě byla spousta nenávisti. Nebyla nějak zvlášť vidět navenek, ale uvnitř jsem tak nějak skřípal zuby. Dráždili mě lidé, dráždily mě věci, dráždila mě témata. Cítil jsem se, stejně jako tolik jiných lidí, ohrožovaný. Vždycky, když jsem potkal někoho, kdo byl jiný než já, znamenal pro mne nebezpečí. Ale jednoho muže jsem nenáviděl víc než kohokoli jiného na celém světě. Svého otce. Nenáviděl jsem ho až do morku kostí. Pro mne to byl zkrátka místní opilec. Kdo žil na malém městě s tím, že jeden z jeho rodičů je notorický alkoholik, tomu je jasné, o čem mluvím: všichni to vědí. Moji kamarádi ze střední školy dělali vtipy, jak šel můj otec do města. Mysleli si, že mi to nevadí, protože jsem byl stejný jako ostatní: navenek jsem se smál, ale musím se přiznat, že uvnitř mi bylo do breku. Šel jsem třeba do chlěva a našel jsem tam matku, zbitou tak, že se nemohla hnout, ležet na hnoji u krav. Když jsme měli nějakou návštěvu, obvykle jsem otce vytáhl ven, svázal ho vzadu ve stodole a auto schoval za silem. Návštěvě jsme řekli, že musel někam odjet. Pochybuji, že někdo někdy někoho nenáviděl víc, než já nenáviděl svého otce.

Asi tak pět měsíců poté, co jsem se rozhodl přijmout Ježíše Krista, vstoupila do mého života jeho prostřednictvím Boží láska. Měla takovou sílu, že přemohla tu nenávist a obrátila ji vzhůru nohama. Tak, že jsem se tátovi mohl podívat přímo do očí a říct mu: „Tati, mám tě moc rád.“ A myslel jsem to vážně. Po některých těch věcech, co jsem mu dělal, to s ním pořádně otrásl.

Když jsem přešel na soukromou vysokou školu, měl jsem vážnou dopravní nehodu. Nikdy nezapomenu, jak jsem ležel doma s krkem v takovém tom límci a do pokoje za mnou přišel můj otec a zeptal se mě: „Chlapče, jak můžeš mít rád takového otce, jako jsem já?“ Povídám: „Tati, ještě před půl rokem jsem tebou pohrdal.“ Potom jsem mu řekl, k jakým závěrům jsem došel, pokud jde o Ježíše Krista. Tati, dovolil jsem Ježíši, aby vstoupil do mého života. Nedokážu to úplně vysvětlit, ale díky vztahu s ním teď dokážu milovat a přijímat nejen tebe, ale i další lidi takové, jací jsou.“

O tři čtvrtě hodiny později jsem zažil jeden z nejradostnějších okamžiků svého života. Člen mojí vlastní rodiny - někdo, kdo mě znal tak dobře, že jsem ho nemohl opít rohlíkem mi řekl: „Chlapče, jestli Bůh může udělat v mém životě to, co udělal ve tvém, chci mu dát šanci.“ A hned na tom místě se se mnou modlil a svěřil svůj život Kristu.

Ty změny obvykle trvají pár dní, týdnů nebo měsíců, někdy dokonce roky. Můj život se změnil v průběhu asi tak šesti až osmnácti měsíců. Život mého otce se změnil přímo před mýma

očima. jako by se někdo natáhl a rozsvítil žárovku. Nikdy předtím ani potom jsem neviděl tak rychlou proměnu. Můj otec se od té doby dotkl whisky jen jednou jedinkrát. Dostal se jenom k tomu, že se sklenicí dotkl rtů - a to bylo všechno. Udělal jsem si z toho závěr: vztah s Ježíšem Kristem mění lidské životy.

Můžete si z křesťanství dělat legraci, můžete se mu vysmívat a pošklebovat, ale ono zkrátka funguje. Mění životy. Jestli v Ježíše uvěříte, všimnete si, co se děje s vašimi postoji a s vaším chováním. Ježíš se totiž zabývá tím, že mění lidské životy.

Ale křesťanství se do nikoho nedá nacpat krkem, ani k němu nemůžete člověka donutit. Vy musíte žít svůj život, a já svůj. Já vám můžu nanejvýš říct, co jsem zjistil. Pak už to všechno závisí na vašem rozhodnutí.

Možná vám pomůže podobná modlitba, jakou jsem se modlil já: „Pane Ježíši, potřebuji tě. Děkuji ti, že jsi za mě zemřel na kříži. Odpusť mi a očisti mě. Právě teď ti svěřuji svůj život jako Spasiteli a Pánu. Udělej ze mě takového člověka, jakým mě chceš mít. Amen.

2 *Pravý Pán, prolhaný podvodník, nebo případ pro psychiatra?*

Nedávno jsem si v Los Angeles povídal se skupinou lidí. Zeptal jsem se jich: „Kdo je podle vás Ježíš Kristus?“ Odpověděli, že to byl významný náboženský představitel. S tím jsem souhlasil. Věřím ale, že byl mnohem více.

Po staletí rozdělovala lidi otázka: „Kdo je Ježíš?“ Čím to je, že jeden člověk působí tolik rozporů? Proč Ježíšovo jméno provokuje mnohem více než jméno kteréhokoli jiného náboženského představitele? Nikdo se nenaštve, dokud mluvíte o Bohu, ale jakmile se zmíníte o Ježíši, lidé se s vámi často přestanou bavit nebo se začnou bránit. Čím to? Jednou jsem o Ježíši něco řekl londýnskému taxikáři, a on se okamžitě ozval: „Nerad se bavím o náboženství, a o Ježíši zvlášť.“

Čím se Ježíš liší od ostatních náboženských představitelů? Proč lidi nepohoršují jména Budha, Mohamed nebo Konfucius? Je to tím, že se na rozdíl od Ježíše neprohlašovali za Boha. Právě v tom je Ježíš tak jiný než ostatní významné osobnosti světových náboženství.

Lidem, kteří Ježíše znali, netrvalo dlouho, aby zjistili, že Ježíš o sobě tvrdí šokující věci. Bylo jasné, že podle svých tvrzení je něčím víc než učitelem nebo prorokem. Očividně se považoval za Boha. Prohlašoval, že je jediným prostředníkem vztahu s Bohem, jediným zdrojem odpuštění hříchů a jedinou cestou ke spasení.

Mnoha lidem se to zdá příliš výlučné, příliš omezující, než aby tomu byli ochotni věřit. Ovšem nejde o to, co bychom si chtěli myslet nebo čemu bychom chtěli věřit, ale o to, za koho se považoval Ježíš. (O tom, co tvrdil Ježíš osobě samém, podrobněji pojednává Dodatek A),

Co nám o tom říkají novozákonní záznamy? Často slýcháme frázi „Kristovo božství“. Tato fráze vyjadřuje, že Ježíš Kristus je Bůh.

A. H. Strong ve své knize *Systematic Theology* (Systematická teologie) definuje Boha jako „nekonečného a dokonalého ducha, ve kterém mají všechny věci svůj zdroj, podporu i cíl.“ Na této definici se shodnou všichni teisté, tedy i muslimové a židé. Teismus učí, že Bůh je osobní, že podle svého plánu stvořil vesmír a teď ho udržuje a řídí. Křesťanský teismus k výše uvedené definici dodává: „... a který se vtělil v Ježíši Nazaretském.“

Ježíš Kristus je vlastně jméno a titul. Jméno Ježíš je odvozeno od řecké formy jména Jozue (hebrejsky Jehošua), což znamená „Hospodin je spása.“ Titul *Kristus* pochází z řeckého výrazu pro Mesiáše (hebrejsky Mášíach, česky Pomazaný; viz Daniel 9,26). Zahrnuje v sobě dva úřady - kněze a krále - a dokládá, že Ježíš je knězem a králem, kterého slibovala starozákonní prorocství. Toto potvrzení je jednou z klíčových skutečností pro pochopení Ježíše a křesťanství.

Tím, že se jasně prohlašoval za Boha, vyloučil Ježíš oblíbenou strategii pochybovačů, podle kterých byl prostě dobrým a čestným člověkem nebo prorokem a učil spoustu hlubokých věcí. Tento závěr se často vydává za jedinou možnost, která je přijatelná pro vzdělance, nebo za samozřejmý výsledek logického uvažování. Problém je v tom, že mu lidé často přitakají, a přitom si vůbec neuvědomí, jak je tenhle způsob myšlení mylný.

Pro Ježíše mělo vždycky zásadní význam, za koho ho lidé mají. Z toho, co o sobě tvrdil on sám, se nedá vyvodit, že to byl jenom dobrý člověk nebo prorok. Takle možnost nám prostě nezbyvá, a Ježíš nám ji ani nechtěl ponechat.

Tomuto problému jasně rozuměl například C. S. Lewis, profesor Cambridgeské univerzity a někdejší agnostik. Napsal: „Pokouším se tu předejít pomatenému prohlášení, které o něm lidé někdy činí: Jsem ochoten Ježíše přijmout jako velkého mravního učitele, nepřijímám nicméně jeho nárok na to být Bůh.“ To je jedna z věcí, které říkat nesmíme. Někdo, kdo by byl pouhým člověkem a říkal to, co Ježíš, by nemohl být velkým mravním učitelem. Byl by to buď šílenec - srovnatelný s někým, kdo tvrdí, že je sázené vejce - nebo ďábel z pekel. Musíte si vybrat. Buď ten muž byl a je Synem Božím; anebo šilencem či něčím ještě horším.

Pak Lewis dodává: „Můžete ho umlčet jako blázna, můžete ho poplivat a zabít jako démona; anebo mu můžete padnout k nohám a nazývat ho Pánem a Bohem. Ale neohánějme se žádnými blahosklonnými nesmysly o tom, že to byl velký mravní učitel. Tuto možnost nám nenechal otevřenou. Neměl to v úmyslu.“

F. J. Hort, který strávil dvacet osm let kritickým studiem Nového zákona, píše: „Ježíšova slova byla tak dokonalou součástí a projevem jeho samotného, že postrádají význam jako abstraktní prohlášení o pravdě, vyslovená Božím poslem či prorokem. Odmyslete si z Ježíšových výroku jeho osobu jako hlavní (i když ne jediné) téma každého z nich, a všechny se rozpadnou.“

Kenneth Scott Latourette, historik křesťanství na Yaleově univerzitě, říká: „Není to jeho učení, co činí Ježíše tak pozoruhodným (přestože by samo stačilo k tomu, aby mu zajistilo výjimečnost); je to učení ve spojení s ním samotným. Jedno nelze oddělit od druhého.“ „Každému pozornému čtenáři novozákonních záznamů musí být jasné,“ zní Latourettův závěr, „že Ježíš považoval své učení a svou osobu za neodlučitelné. Ježíš sice byl velkým učitelem, ale současně také někým více. Jeho učení o Bohu, Božím království i o tom, jak mají lidé jednat, je důležité, ale nedá se odtrhnout od jeho osoby, aniž by bylo z Ježíšova hlediska narušeno.“

Ježíš se prohlašoval za Boha. Nenechal nám otevřenu jinou možnost. Jeho tvrzení musí být buď pravdivé, nebo nepravdivé. Proto bychom se nad nimi měli vážně zamyslet. Ježíš se svých učedníků zeptal: „A za koho mne pokládáte vy?“ (Matouš 16,15). Na tuto otázku existuje několik možných odpovědí.

Za prvé se zamysleme nad možností, že by Ježíšovo tvrzení o tom, že je Bohem, nebylo pravdivé. V tom případě nám zbývají dvě - a jenom dvě - možnosti: buď věděl, že to není pravda, nebo to nevěděl. Podíváme se na každou z těchto možností zvlášť a prozkoumáme důkazy.

Byl Ježíš podvodník?

Pokud Ježíš tvrdil, že je Bohem, a přitom věděl, že to není pravda, lhal a úmyslně svoje následovníky Hamal. Ale jestli byl podvodník, musel být i pokrytec, protože jiné vedl k tomu, aby byli za každou cenu čestní, a přitom sám učil obrovskou lež, a také v ní žil. A navíc by musel být i ďábel, protože lidem sliboval, že jim dá věčný život. Jestli říkal takové Věci a věděl, že je nedokáže zaručit, musel být nepředstavitelně zlý. A ještě ke všemu by musel být blázen, protože právě tvrzení, že je Bohem, ho přivedlo na kříž.

Hodně lidí považuje Ježíše za dobrého učitele etiky. Buďme realisté! Jak by mohl být Ježíš dobrým učitelem etiky, kdyby lidi vědomě podváděl v nejdůležitější části svého učení - v otázce své vlastní totožnosti?

Museli byste logicky dojít k závěru, že Ježíš lhal s rozmyslem. Takováhle představa ale vůbec nejde dohromady s tím, co víme o Ježíši a o tom, jaký vliv má na lidi jeho život i učení.

Všude, kde se zvěstuje Ježíš, se lidské životy i národy mění k lepšímu, ze zlodějů a podvodníků se stávají poctiví lidé, alkoholici se přestávají opíjet, nespravedliví začínají zastávat právo, lidé, kteří byli dříve plni nenávisti, rozdávají lásku.

William Lecky, jeden z nejvýznamnějších britských historiků a horlivý odpůrce organizovaného křesťanství, píše: „Teprve křesťanství představilo světu ideální osobnost, která přes všechny změny, k nimž docházelo během následujících osmnácti staletí, inspiruje lidská srdce svou horoucí láskou; která dokázala, že je schopna působit na lidi bez ohledu na jejich temperament, národ, z něhož pocházejí, nebo dobu a podmínky, v nichž žijí; osobnost, která je nejen nejvyšším vzorem všech ctností, ale také nejsilnější motivací k ctnostnému životu... Onen prostý záznam těchto tří krátkých let aktivního života udělal pro zlepšení a zjemnění lidstva více než všechna pojednání filosofů a výzvy moralistů.“

Historik Philip Schaff říká: „Toto svědectví, není-li pravdivé, musí být naprostým rouháním nebo šílenstvím. První z těchto hypotéz ani na chvíli neobstojí před Ježíšovou dokonalou mravní čistotou a důstojností, která je patrná z každého jeho slova i činu a je obecně uznávaná. U intelektu po všech stránkách tak jasného a střízlivého pak nepřichází v úvahu ani sebeklam v tak závažné záležitosti. Jak by mohl být fanatikem nebo pomatencem někdo, kdo nikdy neztratil duševní rovnováhu, kdo jako slunce nad mraky s klidem proplouval každým problémem a pronásledováním, kdo dokázal na každou záludnou otázku dát tu nejmoudřejší odpověď, kdo klidně a s rozmyslem předpověděl svou vlastní smrt na kříži i to, že třetího dne vstane z mrtvých, vylití Ducha svatého, založení Církve a zničení Jeruzaléma, což se všechno slovo od slova splnilo? Osobnost tak jedinečná, tak celistvá a vyznačující se takovým vnitřním souladem, tak dokonalá, tak lidská, a přesto o tolik převyšující jakoukoli lidskou velikost, nemůže být podvodníkem ani vymyšlenou postavou. V takovém případě by totiž, jak kdosi výstižně poznamenal, musel být básník větší než jeho hrdina. K vymyšlení Ježíše by bylo zapotřebí někoho většího, než je on sám.“

Na jiném místě uvádí Schaff argument přesvědčivě vyvracející možnost, že Ježíš byl podvodník: „Jak by ve jménu veškeré logiky, zdravého rozumu a zkušenosti mohl podvodník - tedy prolhaný, sobecký a zkažený člověk, vymyslet a důsledně od začátku do konce hrát roli té nejvznešenější a nejčistší osobnosti, jaká se v dějinách objevuje, a přitom zachovat zdání dokonalé pravdivosti a reality? Jak by dokázal vytvořit a úspěšně dodržet plán vyznačující se tak bezpříkladnou dobročinností, morální velikostí a ušlechtilostí; obětovat tomuto plánu svůj život, a to tváří v tvář obrovským předsudkům svého národa a své doby?“

Když chtěl Ježíš získat následovníky, kteří by věřili, že je Bůh, proč si vybral zrovna židovský národ? Proč se stal nazaretským tesařem v zemi s tak malou rozlohou i počtem obyvatel, kteří se navíc tak puntičkářsky drželi víry v jednoho nerozděleného Boha? Proč nešel do Egypta, anebo ještě lépe, do Řecka, kde lidé věřili ve spoustu bohů, kteří se zjevují v různých podobách?

Někdo, kdo žil tak, jako žil Ježíš, učil to, co učil Ježíš, a zemřel tak, jako zemřel Ježíš, nemohl být podvodník. Jaké možnosti nám zbývají?

Byl Ježíš případ pro psychiatra?

Když je tak nepředstavitelné, že by Ježíš byl podvodník, nemohlo to být tak, že se považoval za Boha, ale byl na omylu? Konec konců, člověk si přece může upřímně myslet, že má pravdu, a přitom se mýlit. Nesmíme ale zapomenout na to, že považovat se za Boha, a zvláště v tak přísně monoteistické kultuře, a říkat lidem, že podle toho, jestli v něho samého věří, stráví věčnost v nebi nebo v pekle - to není jenom nějaký menší úlet do fantazie, ale hodně vážná duševní choroba. Byl to Ježíšův případ?

Člověk, který by věřil, že je Bohem, by na tom byl podobně jako někdo, kdo si v dnešní době myslí, že je Napoleon. Musel by si to namlouvat a být obětí sebeklamu. Nejspíš by ho někam zavřeli, aby neublížil sobě nebo někomu jinému. Na Ježíši ale nepozorujeme žádné z odchylek

nebo poruch duševní rovnováhy, které se u psychiatrických pacientů většinou vyskytují. Kdyby Ježíš trpěl duševní nemocí, rozhodně by překvapoval jeho klid a vyrovnanost.

V učebnici psychiatrie popisují Noyes a Kolb osobnost schizofrenika jako spíše autistickou (žijící ve vlastním uzavřeném světě - pozn. překl.) než realistickou. Schizofrenik touží uniknout ze skutečného světa. A upřímně řečeno, považovat se za Boha by rozhodně byl únik před realitou.

Když se však podíváme na ostatní věci, které o Ježíši víme, je těžké si představit, že by byl duševně nemocný. Jedná se o člověka, který řekl věci patřící k tomu nejhlubšímu, co bylo kdy zaznamenáno. Jeho rady osvobodily mnoho lidí, postižených psychickými problémy. Clark H. Pinnock se ptá: „Trpěl (Ježíš) velikášstvím, byl to paranoik, nebo člověk, který neúmyslně klame druhé, anebo schizofrenik? Opět vidíme, že hloubka jeho výroků i mistrovství, s jakým učil, svědčí o dokonalém duševním zdraví. Kéž bychom na tom byli po psychické stránce tak dobře jako on!“ Student z jedné kalifornské univerzity mi vyprávěl, jak při přednášce z psychologie profesor prohlásil, že mnoha jeho pacientům stačí, když vezme Bibli a přečte jim něco z Ježíšova učení. Je to veškerá psychologická pomoc, jakou potřebují.

Psychiatr J. T. Fisher konstatuje: „Kdybyste vzali veškeré odborné články na téma duševní hygieny, které kdy napsali ti nej kvalifikovanější odborníci z řad psychologů a psychiatrů, kdybyste je dali dohromady, vybrousili a zbavili zbytečné slovní omáčky, kdybyste z nich vybrali to nejpodstatnější a tyto protříbené kousky čistého vědeckého poznání nechali stručně vyjádřit nejtalentovanějšími současnými básníky, výsledkem by byl pravděpodobně nepříliš elegantní a neúplný výťah (Ježíšova) Kázání na hoře, který by v tomto srovnání vypadal ještě hůře. Téměř dva tisíce let vlastní křesťanský svět úplnou odpověď na své neklidné a bezvýsledné hledání. Zde... se nachází návod na úspěšný lidský život naplněný optimismem, duševním zdravím a spokojeností.“

C. S. Lewis říká: „Najít pro Ježíšův život, jeho výroky a vliv vysvětlení, které by bylo přijatelnější než křesťanské, je velký historický problém. Pro tento rozdíl mezi hloubkou a rozumností... jeho morálního učení a nebetyčnou megalomanií, která musela stát za jeho učením teologickým (pokud ovšem nebyl opravdu Bohem) se nikdy nenašlo uspokojivé vysvětlení. Nevěřícím to připadá fantastické. A to je důvod, proč se s neutuchajícím zápallem neustále rodí nové hypotézy.“

Philip Schaff argumentuje: „Že by intelekt, který je jasný jako obloha, osvěžující jako horský vzduch a ostrý a pronikavý jako meč, dokonale zdravý a činorodý, vždy pohotový a nikdy nad sebou neztrácející kontrolu, podléhal tak krajnímu a zásadnímu sebeklamu v otázce své identity a poslání? Absurdní představa!“

Byl Ježíš pravý Pán?

Já osobně nedokážu přijmout závěr, že Ježíš byl podvodník nebo případ pro psychiatra. Zbývá jediná možnost: že byl Kristus, Boží Syn, jak to sám tvrdil.

Když o tom mluvím s většinou Židů, je zajímavé všimnout si, jak reagují. Většinou mi řeknou, že Ježíš byl morální a čestný náboženský představitel, dobrý člověk nebo něco jako prorok. Tak jim vysvětlím, co o sobě Ježíš prohlašoval, a také obsah téhle kapitoly - trilema „podvodník, případ pro psychiatra, pravý Pán“. Když se jich pak zeptám, jestli považují Ježíše za podvodníka, ozve se v odpověď kategorické: „Ne“. Potom následuje otázka: „Myslíte si, že byl duševně nemocný?“ Odpovídají: „Samozřejmě, že ne.“ „A věříte, že je Bohem?“ Ještě než to dořeknu, slyším: „To už vůbec ne!“ Ale žádná další možnost už není.

Nejde o to, který z těchto případů je možný, protože je jasné, že možné jsou všechny tři. Otázka zní spíše takto: „Který z nich je nejpravděpodobnější?“ Rozhodování, za koho budete Ježíše Krista považovat, nesmí být prázdné teoretizování. Nemůžete ho odložit do vitríny jako jednoho z významných učitelů morálky. Tohle není oprávněná možnost. Ježíš je buď podvodník, nebo případ pro psychiatra, nebo pravý Pán a Bůh. Musíte si vybrat. Apoštol Jan ale říká, že to, co

udělal Ježíš před očima učedníků, zapsal proto, „...aby jste věřili, že Ježíš je Kristus, Syn Boží, a aby jste věřice měli život v jeho jménu“ (Jan 20,31).

Důkazy jasně svědčí ve prospěch toho, že Ježíš je Bůh. Někteří lidé je ovšem odmítají, protože se nechťejí smířit s morálními důsledky, které s sebou nese jejich přijetí. Nechťejí čelit odpovědnosti nebo morálním důsledkům, které jsou spojeny s uznáním Ježíše za Pána.

3 *A co věda?*

Hodně lidí, kterým se nechce svěřit Ježíši svůj život, obchází tuto otázku prohlášením, že co se nedá dokázat vědecky, není pravda a nestojí to za přijetí. Když se Ježíšovo božství a vzkříšení nedá dokázat vědecky, lidé, kteří žijí ve dvacátém století, by přece měli mít rozum, a ne věřit ve vzkříšení, nebo dokonce přijímat Ježíše jako Spasitele.

Při přednáškách z filosofie nebo z dějin se často setkávám s námitkou: „Můžete to dokázat vědecky?“ Většinou řeknu: „To nemůžu. Nejsem vědec.“ Pak se v *lavicích* ozve potlačovaný smích a pár hlasů: „Tak si to nechte!“ nebo „No jo, to se holt musí hrát vírou“ (čímž myslí slepou víru).

Nedávno jsem si během letu do Bostonu povídal se spolucestujícím o tom, proč já osobně věřím, že Ježíš byl tím, za koho se prohlašoval. Pilot, který zrovna procházel kolem a zdravil pasažéry, zaslechl část našeho rozhovoru a řekl: Máte v tom háček.“ „A jaký?“ zeptal jsem se. „Nemůžete to dokázat vědecky,“ odpověděl.

Nestačím se divit myšlení, do kterého moderní člověk upadl. Dneska, ve dvacátém století, se tolik lidí drží názoru, že když se něco nedá dokázat vědecky, nemůže to být pravda. Jenomže právě *tohle* není pravda! Potom je totiž problém dokázat jakoukoli věc týkající se historické osobnosti nebo události. Je třeba, abychom znali rozdíl mezi vědeckým důkazem a, jak tomu říkám, důkazem „historicko-právním.“

Vědecký důkaz spočívá v tom, že se zkoumaný jev předvede v přítomnosti člověka, který o něm pochybuje. Vyžaduje kontrolované podmínky, za kterých je možné provádět pozorování, získat potřebné údaje a empiricky ověřit pravdivost hypotézy. „Vědecká metoda, ať už je definována jakkoli, je spojena s měřením, pokusy nebo opakovaným pozorováním.“ Dr. James B. Conant, bývalý rektor Harvardovy univerzity, píše: „Věda je řetězec vzájemně spojených koncepcí a jejich systémů, které se vyvinuly prostřednictvím pokusů a pozorování a pak vedou k dalším pokusům a pozorováním.“

Jednou z klíčových metod, které moderní věda používá, je ověřování pravdivosti hypotézy pokusem prováděným v přesně stanovených podmínkách. Někdo například řekne: „Mýdlo značky Ivory neplave.“ Tak zavedu dotyčného do kuchyně, napustím do dřezu vodu o teplotě 28°C do výšky 20 cm a hodím do ní mýdlo. žbluňk! Provedeme pozorování, získáme potřebné údaje a ověříme pravdivost hypotézy: mýdlo značky Ivory plave.

Jenomže kdyby byla vědecká metoda jediným způsobem, jak se o něčem přesvědčit, nemohli byste dokázat, že jste byli dneska dopoledne ve škole a pak jste si dali oběd. Tyto události se samozřejmě vůbec nedají zopakovat v kontrolovaných podmínkách.

A teď se dostáváme k důkazní metodě, které říkám „historicko-právní“. Spočívá v tom, že se něco dokáže nade vši důvodnou pochybnost. jinými slovy: k rozhodnutí se dospívá na základě posouzení důkazů a nesmí existovat důvodná pochybnost v otázce viny. Důkazní prostředky můžeme zhruba rozdělit do tří kategorií: ústní svědectví, písemné záznamy a doličné předměty (jako je například pistole, náboj nebo zápisník). Pomocí této „historicko-právní“ metody můžete dost dobře nade vši důvodnou pochybnost dokázat, že jste byli dneska dopoledne ve škole: kamarádi vás viděli, máte svoje poznámky, profesor si vás pamatuje.

Vědecká metoda se dá použít jenom k dokázání věcí, které se dají zopakovat; nehodí se k

dokazování nebo vyvrácení spousty tvrzení, která se týkají historických osobností nebo událostí. Nemůžete ji uplatnit, když hledáte odpovědi na otázky typu: „Existoval George Washington?“ „Byl Martin Luther King bojovník za lidská práva?“ Kdo byl Ježíš Nazaretský?“ „Byl Robert Kennedy generálním prokurátorem Spojených států amerických?“ Vstal Ježíš Kristus z mrtvých?“ Tyhle problémy leží mimo dosah vědeckých postupů a musíme se s nimi vypořádat postupy právními. Jinými slovy: vědecká metoda, která je založena na pozorování, shromažďování údajů, hypotézách ověřovaných pomocí pokusu, a na dedukci, a která slouží k vysvětlování zákonitosti pozorovaných v přírodě, nemůže dát konečné odpovědi na otázky typu: „Dá se vzkříšení nějak dokázat?“ nebo „je Ježíš Boží Syn?“ Při historických a právních postupech je třeba ověřit si pravdivost svědectví.

Jednou z věcí, které mě na křesťanské víře zvlášť přitahují, je to, že není slepá a založená na nevědomosti, ale rozumná. Pokaždé, když je v Bibli někdo vyzván k tomu, aby věřil, se jedná o rozumnou víru. V 8. kapitole Janova evangelia Ježíš neříká, že bychom měli před pravdou zavírat oči, ale: „Poznáte pravdu.“ Když se Ježíše ptali: „Mistře, které přikázání v zákoně je největší?“ odpověděl: „Miluj Hospodina, Boha svého, celým svým srdcem, celou svou duší a celou svou myslí“ (Matouš 22,36-37). Problém je ale v tom, že většina lidí, jak se zdá, skončí u svého srdce. Fakta o Ježíši Kristu k jejich mysli nikdy neproniknou. Duch svatý proměnil naši mysl, abychom Boha mohli poznávat, srdce, abychom ho mohli milovat, i vůli, abychom se pro něj dokázali rozhodovat. Aby byl náš vztah s Bohem co nejlepší a abychom mu přinášeli co největší slávu, je třeba, abychom byli aktivní ve všech těchto oblastech. Nevím, jak vaše, ale moje srdce nedokáže mít radost z něčeho, co můj rozum odmítá. Moje srdce a můj rozum byly stvořeny k tomu, aby fungovaly ve vzájemném souladu. Nikdo ještě nemusel spáchat „intelektuální sebevraždu“, aby mohl uvěřit v Ježíše jako svého Spasitele a Pána.

V dalších čtyřech kapitolách se podíváme na důkazní materiál, který svědčí o pravosti psaných záznamů, důvěryhodnosti očitých svědků a spolehlivosti jejich svědectví.

4 *Dá se věřit biblickému textu?*

Hlavním zdrojem informací o Ježíši je Nový zákon. To je důvod, proč v osmnáctém a devatenáctém století mnoho kritiků napadalo spolehlivost biblických záznamů. Od té doby je Bible, jak se zdá, pod neustálou palbou obvinění, která nemají historický podklad nebo byla v současnosti vyvrácena archeologickými nálezy a výsledky výzkumu.

Po mé přednášce na Arizonské univerzitě za mnou přišel profesor literatury se svými studenty a řekl: Pane McDowelle, vy stavíte svoje tvrzení o Ježíši Kristu na textu z 2. století, který je zastaralý. Dneska jsem studentům vysvětloval, že Nový zákon byl napsán dlouho po Kristu, takže záznamy nemohou být přesné.“ Odpověděl jsem: „Vaše názory a závěry o Novém zákoně jsou pětadvacet let pasé.“

Profesorovy názory na záznamy pojednávající o Ježíši totiž pocházely z knih německého kritika F. C. Baura. Baur se domníval, že většina Nového zákona byla napsána až koncem druhého století n.l. Vyvodil z toho, že tyto spisy obsahují hlavně báje a legendy, které se vyvíjely během dlouhého období mezi Kristovou dobou a jejich zaznamenáním.

Archeologické nálezy dvacátého století však potvrdily přesnost novozákonních rukopisů. Objevy papyrových rukopisů z raného období (Rylandsův papyrus z roku 130 n. l.; papyry Chester Beattyho z roku 155 n. l. a Bodmerův papyrus II z roku 200 n. l.) překlenuly mezeru mezi Kristovou dobou a známými rukopisy z pozdějšího období.

Millar Burrows z Yaleovy univerzity říká: „Dalším výsledkem srovnání novozákonní řečtiny s jazykem (nově nalezených) papyrů je posílení důvěry v přesnost dochování vlastního novozákonního textu.“ Díky takovýmto objevům vzrostla mezi učenici důvěra ve spolehlivost Bible.

William Albright, ve své době nejlepší biblický archeolog, napsal: „Můžeme s jistotou prohlásit, že nemáme žádný oprávněný důvod datovat kteroukoli knihu Nového zákona do doby po roku 80 n. l., což znamená o celé dvě generace dříve než do období mezi rokem 130 a 150 n. l., které udávají dnešní radikálnější kritikové Nového zákona.“ Tento názor zdůraznil v rozhovoru pro časopis Christianity Today: „Podle mého názoru napsal každou z knih Nového zákona pokřtěný Žid ve čtyřicátých až osmdesátých letech prvního století (nejspíše mezi lety 50 a 75 n. l.).“

Sir William Ramsay je považován za jednoho z největších archeologů všech dob. Byl žákem německé historické školy, podle které vznikla kniha Skutků apoštolských v polovině druhého století, a ne v prvním, jak vyplývá z jejího obsahu. Kritická literatura na téma Skutků apoštolských ho přivedla k názoru, že tato kniha nemůže být spolehlivým záznamem událostí tehdejší doby (Ledy kolem roku 50 n. l.), takže nestojí za to, aby ji bral jako historik vážně. Proto si při výzkumu dějin Malé Asie Nového zákona příliš nevšímal. Nakonec se ale díky svému bádání musel začít Lukášovými spisy zabývat a zjišťoval, jak je Lukáš v historických detailech puntičkářsky přesný. Jeho postoj ke Skutkům apoštolským se postupně měnil a nakonec byl nucen uznat: „Lukáš je prvotřídní historik.... tento autor by měl být řazen mezi nejlepší historiky.“ Přesnost, jakou se Skutky apoštolské vyznačují i v těch nejmenších podrobnostech, Ramsaye nakonec přesvědčila, že nemohou pocházet z druhého století, ale spíše z poloviny století prvního.

Také mnoho liberálních učenců bylo nuceno připustit, že Nový zákon byl sepsán mnohem dříve, než se původně domnívali. Překvapivě radikální závěr se objevuje v knize Johna A. T. Robinsona *Redating the New Testament* (Předatování Nového zákona). Výzkum dovedl Robinsona k přesvědčení, že sepsání celého Nového zákona proběhlo před dobytím Jeruzaléma, ke kterému došlo v roce 70 n.l.

Zastánci současné „kritiky formy“ tvrdí, že materiál, ze kterého vznikla evangelia, nejdříve koloval v podobě ústní tradice a získal formu lidové slovesnosti - legend, pověstí, bájí a podobenství (i když připouštějí že období ústní tradice bylo mnohem kratší, než se původně myslelo).

Jedním z nejslabších míst této teorie je skutečnost, že „období ústní tradice“ (Jak je kritikové formy nazývají) není dostatečně dlouhé na to, aby v něm mohlo dojít k tomu vývoji a změnám, které kritikové formy předpokládají. Simon Kistemaker, profesor Bible na Dordt College, se k problému krátkého časového intervalu mezi popisovanými událostmi a sepsáním Nového zákona vyjadřuje takto: „Obyčejně trvá mnoho generací, než nějaká primitivní kultura vytvoří lidové pověsti; je to postupný proces, který se táhne celá staletí. Kdybychom však přijali uvažování kritiků formy, museli bychom dojít k závěru, že ke vzniku a shromáždění evangelijních příběhů stačilo období jen o málo delší než jedna generace. S přístupem kritiků formy bychom museli utváření evangelijních celků chápat jako zhuštěný projekt s urychlenou dobou vývoje.“

A. H. McNeile, bývalý profesor teologie na Univerzitě v Dublinu, se staví proti pojetí ústní tradice, jak je chápe kritika formy. Poukazuje na to, že kritikové formy se dostatečně podrobně nezabývali tradicí Ježíšových slov. Při pozorném pohledu na sedmou kapitolu Prvního listu Korintským (verše 10, 12 a 25) si můžeme všimnout, s jakou pečlivostí byly Ježíšovy výroky uchovávány, a že existovala tradice jejich zaznamenávání. U Židů bylo zvykem, že žák znal nazpaměť učitelovy výroky. Dobrý žák byl jako „zalepená nádrž, ze které se neztratí ani kapka“ (Mišna, Aboth, ii, 8). Podle teorie, kterou uvádí F. C. Burney ve své knize *The Poetry of Our Lord* (Poezie našeho Pána) můžeme dokonce předpokládat, že velká část Ježíšova učení měla formu aramejské poezie, a díky tomu si ji dokázal posluchač snadno zapamatovat.

Paul L. Maier, profesor dějin starověku na Univerzitě Západního Michiganu, píše: „Argumenty, že křesťanství si svůj „velikonoční mýtus“ vymýšlelo během dlouhého časového období nebo že záznamy vznikly až mnoho let po událostech, prostě neodpovídají faktům. Albright ve své analýze kritiky formy uvádí: Jakovou pavučinu spekulací, jako je ta, kterou kritikové formy opředli evangelijní tradici, jsou schopni utkat jedině moderní vědci bez historického rozhledu a metody.“ Podle Albrightova názoru je „období pětadvaceti až padesáti let příliš krátké na to, aby mohlo dojít k jakékoli změně obsahu, která by stála za zmínku, což se vztahuje dokonce i na

charakteristické formulace Ježíšových výroků.“

Když si s lidmi povídám o Bibli, často slyším posměšné poznámky, že Bibli se přece nedá věřit. Je dva tisíce let stará, má v sobě plno chyb a na spoustě míst si protiřečí. Odpovídám, že podle mne Bibli věřit můžeme. Pak vyprávím o příhodě, kterou jsem zažil, když jsem jako host přednášel studentům dějin. Prohlásil jsem tehdy, že pro spolehlivost Nového zákona existuje podle mého názoru více důkazu než pro spolehlivost prakticky kterýchkoli deseti starověkých knih dohromady. Profesor, který seděl v rohu, udělal obličej, jako by chtěl říct: „Ale jdi, to nemyslíš vážně!“ „Co vás tak pobavilo?“ zeptal jsem se. „Vaše troufalost tvrdit před historiky, že Nový zákon je důvěryhodný. To je přece nesmysl!“ Vždycky mě potěší, když něco takového uslyším, protože pak mohu položit otázku:

„Pane Professore, řekněte mi, prosím, jaká kritéria byste jako historik použil, kdybyste chtěl zjistit, jestli je jakýkoli historický spis přesný nebo spolehlivý.“ Bylo zajímavé, že (jako ostatně nikdo, koho jsem se na to ptal) žádná kritéria neznal. Řekl jsem tedy; „Já bych jich pár měl.“ Myslím si totiž, že historická spolehlivost Bible by se měla určovat podle stejných měřítek, jaká se uplatňují při zkoumání jakýchkoli historických záznamů. Vojeňský historik C. Sanders zmiňuje tři hlavní historiografické principy: bibliografický test, test vnitřního svědectví a test vnějšího svědectví.“

Bibliografický test

Bibliografický test spočívá v tom, že zkoumáme, s jakou přesností se text dochoval. Jinak řečeno: když chybí originál, nakolik jsou spolehlivé opisy, které máme? Kolik rukopisů se dochovalo a kolik času uplynulo mezi vznikem originálu a kopie?

To, jak obrovské množství rukopisných podkladů Nového zákona se dochovalo, dokážeme ocenit, když srovnáme textový materiál Nového zákona a ostatních významných děl starověké literatury. Například, dochovalo se jen osm rukopisů Thukydidových *Dějin peloponéských válek*. Nejstarší z nich se datuje přibližně do roku 900 př. n. l., a byl tedy pořízen téměř 1 300 let po Thukydidově době (460-400 př. n. l.). Opisy Hérodotových *Dějin* jsou také velmi vzácné a mnohem pozdější než originál. Přesto, jak uvádí F. F. Bruce, by žádný znalec starověku nebyl ochoten brát vážně argument, že původnost Hérodota nebo Thukydida je pochybná proto, že nejstarší opisy jejich děl, které máme k dispozici, vznikly o 1 300 let později než originály.“

Aristoteles napsal svou *Poetiku* kolem roku 343 př. n. l. a nejstarší z pěti známých opisů pochází přibližně z roku 1100, takže časový odstup činí téměř 1 400 let. Caesarovy *Zápisky o válce galské* byly napsány mezi roky 58 až 50 př. n. l. a podklad jejich textu tvoří devět nebo deset rukopisů, které vznikly asi 1000 let po Caesarově smrti.

Když se ale podíváme na rukopisné podklady Nového zákona, zdá se ve srovnání s jinou starověkou literaturou množství textového materiálu až trapně velké. Po nálezech raných papyrových opisů, které překlenuly období mezi Kristovou dobou a druhým stoletím, následovala spousta dalších objevů, a v současné době je známo více než 20 000 opisů. Podle počtu rukopisů je na druhém místě Homérova *Ilias* se 643 opisy.

Sir Frederick Kenyon, bývalý ředitel a hlavní knihovník Britského muzea a přední světová autorita přes rukopisy, došel k tomuto závěru: „Časový interval mezi dobou sepsání originálu a vznikem nejstaršího dochovaného opisu se stává tak malým, že se dá považovat za zanedbatelný. Tím padly poslední důvody k pochybnostem, zda se k nám Písmo dostalo ve své původní podobě. Můžeme říci, že původnost i celková neporušenost Písma jsou definitivně prokázány.“

J. Harold Greenlee, znalec novozákonní řečtiny, dodává: „Když učenci obecně uznávají pravost starověkých klasiků, přestože nejstarší dochované opisy jejich děl vznikly tak dlouho po originálech a jejich počet je tak malý, je jasné, že můžeme považovat za pravý také text Nového zákona.“

Díky bibliografickému testu tedy víme, že pro Nový zákon existuje více rukopisných podkladů než pro jakékoli jiné dílo starověké literatury. Připočteme k tomu více než sto let

intenzivní textové kritiky, a můžeme počítat s tím, že se Nový zákon dochoval ve své původní podobě.

Test vnitřního svědectví

Prostřednictvím bibliografického testu se dozvídáme jen to, zda náš text odpovídá originálu. Musíme si ale položit otázku, jestli a nakolik se dá věřit vlastnímu obsahu. Právě tím se zabývá druhý Sandersův test historicity - test vnitřního svědectví.

V této věci se literární kritika nadále řídí Aristotelovým zákonem: „V případě pochybností by měl kritik rozhodnout ve prospěch textu, nikoliv ve svůj vlastní,“ neboli, jak to vyjádřil John W. Montgomery: „Při rozboru musíme naslouchat tomu, co říká text, a nepředpokládat podvod nebo chyby, dokud se autor sám neusvědčí tím, že bude protiřečit sám sobě nebo známým faktům. Dr. Louis Gottschalk, bývalý profesor dějin na Chicagské univerzitě, nastínil svou historickou metodu v příručce, která se používá při mnoha historických výzkumech. Poukazuje v ní na to, že i v případě „textu získaného násilím, podvodem či jinak napadnutelného, založeného na zprávách z druhé ruky nebo pocházejícího od zaujatého svědka“ je pro historika, který se snaží zjistit důvěryhodnost svědectví, užitečné vědět, jestli je svědek či autor způsobilý mluvit pravdu. Tato „způsobilost mluvit pravdu“ úzce souvisí s tím, nakolik je svědek ze zeměpisného i časového hlediska vzdálen popisovaným událostem. Zprávy o Ježíšově životě a učení, které najdeme v Novém zákoně, pocházejí buď od samotných očitých svědků nebo od lidí, kteří zaznamenali jejich výpovědi:

Lukáš 1,1-3: „*I když se již mnozí pokusili sepsat vypravování o událostech, které se mezi námi naplnily, jak nám je předali ti, kteří byli od počátku očitými svědky a služebníky slova, rozhodl jsem se také já, když jsem vše znovu důkladně prošel, že ti to v pravém sledu vypíši, vznešený Theofile...*“

1. list Janův 1,3: „*Co jsme viděli a slyšeli, zvěstujeme i vám, abyste se spolu s námi podíleli na společenství, které máme s Otcem a s jeho Synem Ježíšem Kristem.*“
Jan 19,35: „*A ten, který to viděl, vydal o tom svědectví, a jeho svědectví je pravdivé; on ví, že mluví pravdu, abyste i vy uvěřili.*“

Lukáš 3,1: „*V patnáctém roce vlády císaře Tiberia, když Pontius Pilát spravoval Judsko a v Galileji vládl Herodes, jeho bratr Filip na území Itureje a Trachonitidy a Lyzaniás v Abiléně...*“

2. list Petrův 1,16: „*Nedali jsme se vést vymyšlenými bájemi, ale zvěštovali jsme vám slavný příchod našeho Pána Ježíše Krista jako očití svědkové jeho velebnosti.*“

Vzdálenost od zaznamenaných událostí je neobyčejně účinný prostředek, jak si ověřit přesnost toho, co si svědek zapamatoval. Historik se ovšem setkává i s očitými svědky, kteří se nacházeli v blízkosti popisovaných událostí, a měli by tedy být schopni říkat pravdu, a přesto vědomě nebo nevědomě uvádějí falešné informace. Novozákonní záznamy však kolovaly už za života Ježíšových současníků. Tito lidé určitě mohli přesnost záznamů potvrdit nebo vyvrátit. Když apoštolové hájili věc evangelia, odvolávali se dokonce i v situacích, kdy stáli tvář v tvář svým nejzarytějším odpůrcům, na věci, které byly o Ježíši obecně známy. Neříkali jenom: „Podívejte, my jsme viděli tohle a tohle,“ nebo: „My jsme slyšeli,“ ale zatáhli svoje kritiky do hry a přímo před nimi prohlašovali: „Jak sami víte,“ „před vašimi zraky,“ „dobře víte“ a podobně. Člověk by si měl dát pozor na jazyk, když svým oponentům říká „Jak sami víte“. Pokud se totiž mylí, opozice mu to vrátí i s úroky.

Skutky 2,22: „*Muži izraelští, slyšte tato slova: Ježíše Nazaretského Bůh potvrdil před vašimi zraky mocnými činy, divy a znameními, která mezi vámi skrze něho činil, jak sami víte.*“

Skutky 26,24-28: „*Když se Pavel takto hájil, zvolal Festus: jsi blázen. Pavle, mnoho vědomostí tě připravuje o rozum! Pavel odpověděl: „Nejsem blázen, vznešený Feste, nýbrž mluvím slova pravdivá a rozumná. Vždyť král to všechno zná, a proto také k němu mluvím otevřeně. Jsem přesvědčen, že mu nic z toho není neznámo. Vždyť se to neudálo někde v ústraní.*“

F. F. Bruce, profesor biblické kritiky a výkladu na Manchesterské univerzitě, říká o hodnotě informací obsažených v Novém zákoně toto: „Tito první kazatelé museli počítat nejen s

přátelskými svědky, ale i s těmi, kteří jim byli mnohem méně nakloněni, a kteří přitom velmi dobře znali hlavní skutečnosti o Ježíšově službě a smrti. Učedníci si nemohli dovolit riskovat nepřesností (natož záměrnou manipulaci fakty), protože něco takového by okamžitě odhalili lidé, kteří k tomu byli až příliš ochotni. Naopak, jednou ze silných stránek apoštolských kázání byla jistota, s jakou se odvolávali na znalosti posluchačů. Říkali nejen „my všichni to můžeme dosvědčit“ (Skutky 2,32), ale také „jak samí víte“ (Skutky 2,22). Kdyby učedníci v jakémkoli smění projevovali sklon zkreslovat skutečnosti, nepřátelští svědci, kteří mohli být mezi posluchači, by zjednali nápravu.“

Laurence J. McGinley ze Saint Peter's College se k významu nepřátelských svědků pro přesné zaznamenání událostí vyjadřuje takto: „Především, v době, kdy už tradice byla úplně dotvořená, ještě žili svědkové zpochybňovaných událostí; a mezi tyto svědky patřili i zapřísáhlí nepřátelé nového náboženského hnutí. Přesto tradice tvrdila, že pojednává o obecně známých událostech a veřejně vyučovaných doktrínách, a to v době, kdy nepravdivé výroky mohly být (a také by určitě byly) vyvráceny.“

Robert Grant z Chicagské univerzity, odborník na Nový zákon, došel k závěru: „V době, kdy už (synoptická evangelia - Matouš, Marek a Lukáš) existovala v písemné formě (nebo se jejich existence dá předpokládat), žili očití svědkové, jejichž svědectví se nesmělo podceňovat... Díky tomu musíme evangelia považovat za značně spolehlivá svědectví o životě, smrti a vzkříšení Ježíše Krista.“

Will Durant, který získal vzdělání v oboru historického výzkumu a celý život se věnoval rozborům starověkých záznamů, píše: „Přes své předsudky a teologickou předpojatost zaznamenali evangelisté mnoho epizod, jaké by si člověk, který si celou věc pouze vymyslel, nechal pro sebe. Soupeření apoštolů o první místa v království, jejich útěk po Ježíšově zatčení, Petrovo zapření, to, že Ježíš nemohl v Galileji konat zázraky, pochybování některých Ježíšových posluchačů o jeho duševním zdraví, Ježíšova počáteční nejistota ve věci svého poslání, to, že přiznal svou neznalost budoucnosti, chvíle hořkosti a zoufalý výkřik z kříže - nikdo kdo toto všechno čte, nemůže pochybovat, že jsou to příběhy skutečné postavy. To, že by si několik prostých mužů během jedné generace dokázalo vymyslet tak silnou a působivou osobnost, tak vznešenou etiku a tak inspirující vizi lidského bratrství, by byl zázrak mnohem větší než ty, o kterých hovoří evangelia. Po dvou stoletích literární kritiky zůstávají obrysy Kristova života, charakteru i učení dostatečně jasné a znázorňují tu nejvíce fascinující postavil v dějinách západní civilizace.“

Test vnějšího svědectví

Třetím způsobem zkoumání historicity je test vnějšího svědectví. Spočívá v tom, že zjišťujeme, zda jiné historické prameny potvrzují, nebo naopak popírají vnitřní svědectví vlastního textu. Jinak řečeno, jaké další zdroje kromě zkoumaného záznamu ukazují na jeho přesnost, spolehlivost a původnost? Podle Gottschalka je právě „shoda nebo soulad se známými historickými i vědeckými fakty často tím rozhodujícím testem, ať už se jedná o jedno či více svědectví.“

Vnitřní svědectví Janova textu potvrzují dva apoštolovi přátelé. Díky historiku Eusebiovi se dochovaly zlomky spisů biskupa Papias z Hierapole (130 n. 1):

„Starší (apoštol Jan) také říkal: ‚Marek, Petřův tlumočník, přesně zaznamenal všechno, o čem se zmínit Petr, tedy Ježíšova slova i skutky, avšak ne po pořádku. Nepatřil totiž k těm, kteří slyšeli a doprovázeli Pána; později ale, jak jsem řekl, doprovázel Petra, který své učení upravoval podle toho, jak to vyžadovaly okolnosti; nesnažil se vytvořit nějaký souhrn výroků našeho Pána. Marek tedy neudělal chybu, když psal o věcech tímto způsobem. Usiloval totiž jen o jedno- aby nic z toho, co slyšel, nevynechal a aby mezi výroky nezařadil nic, co by nebylo pravdou.“

Ireneus, biskup z Lyonu (180 n. l.) byl žákem Polykarpa, biskupa ze Smyrny. Tento Polykarp byl křesťanem 86 let a patřil k učedníkům apoštola Jana. Ireneus napsal: „Matouš sepsal své Evangelium mezi Hebreji (Židy) v jejich řeči. Petr a Pavel kázali evangelium v Římě a založili tam církev. Po jejich odchodu (tedy smrti, ke které podle tradice došlo za Neronova

pronásledování roku 64 n. l.) nám Marek, Petrův učedník a tlumočník, osobně dodal obsah Petrových kázání v písemné formě a Lukáš, průvodce Pavla, zase zaznamenal evangelium hlášené tímto apoštolem. Ježíšův učedník Jan, který spočíval v Mistrově náručí (jedná se o narážku na Evangelium podle Jana 13,25 a 21,20), napsal své Evangelium, když pobýval v asijském Efezu.“

Silné vnější svědectví nám často poskytuje archeologie. Podílí se na řešení problémů biblické kritiky - sice ne otázek z oblasti inspirace nebo zjevení, ale tím, že jejím prostřednictvím získáváme důkazy o přesnosti zaznamenaných událostí. Archeolog Joseph Free píše: „Archeologie potvrdila historicitu nesčetných pasáží, které kritikové odmítali jako nehistorické nebo protirečící známým skutečností.“

Už jsme hovořili o tom, jak archeologie přiměla sira Williama Ramsaye, aby změnil svůj počáteční záporný postoj k historicitě Lukášových spisů, a jak Ramsay dospěl k závěru, že Skutky apoštolské přesně popisují kulturní, zeměpisnou i společenskou situaci tehdejší Malé Asie. F. F. Bruce poznamenává: „... na místech, kde byl Lukáš podezírán z nepřesností, prokázaly jeho přesnost některé (vnější) důkazy, například nápisy. Můžeme oprávněně říci, že archeologie potvrzuje pravdivost novozákonních záznamů.“

Historik starověku A. N. Sherwin - White píše, že důkazy potvrzující historicitu Skutků jsou ohromující. Dále uvádí, že dnes se musí zdát nesmyslné každé úsilí vyvrátit, dokonce i v otázkách týkajících se podrobností, jejich základní historicitu. Dějepisci zabývající se římským obdobím ji už dlouho považují za samozřejmou.“

Také já osobně jsem se pokoušel otrást historicitou a pravdivostí Bible, a došel jsem k názoru, že je z historického hlediska spolehlivá. Člověk, který by z důvodu historicity odmítal Bibli, by musel vyřadit prakticky veškerou starověkou literaturu. Jenže problém, na který stále narážím, je v tom, že spousta lidí by na Bibli ráda uplatňovala jiná měřítko než na světskou literaturu. Je ale třeba, abychom se při rozboru jakékoli literatury - ať už světské nebo náboženské - řídili stejnými pravidly. Udělal jsem to, a podle mého názoru můžeme říct: „Bible je ve svém svědectví o Ježíši důvěryhodná a historicky spolehlivá.“

Dr. Clark H. Pinnock, profesor systematické teologie na Regent College, tvrdí: „Neexistuje žádný jiný starověký text, který by byl podložen tak vynikajícím souborem textových i historických svědectví, a který by nabízel tak znamenitou sbírku historických údajů, na jejichž základě je možné udělat informované rozhodnutí. Čestný (člověk) nemůže takovýto zdroj zamítnout. Nedůvěra k historickým dokladům křesťanství pramení z předpojatosti (v tomto případě neochoty uvěřit něčemu nadpřirozenému).“

5 Kdo by dal život za podvod?

Lidé, kteří se snaží vyvrátit křesťanství, často přehlížejí jednu skutečnost-totíž to, co se stalo s Ježíšovými učedníky. Změna, ke které došlo v jejich životech, je pádným důkazem toho, co hlásali.

Protože křesťanská víra je historická, musíme při jejím zkoumání často stavět na svědectvích, písemných i ústních. Pojem „historie“ se dá definovat různými způsoby. Já mám nejradši tuto definici: „znalost minulosti založená na svědectví“. Když někdo namítne, že to není dobrá definice, zeptám se: „Věříte, že existoval Napoleon?“ Téměř pokaždé zní odpověď: „Ano.“ „Viděl jste ho?“ ptám se dál, a dotyčný samozřejmě přizná, že ne. A tak jak to víte?“ Je jasné, že staví na svědectví.

Tahle definice má ale jeden háček: svědectví musí být spolehlivé, protože v opačném případě získá posluchač falešné informace. „Znalost minulosti založenou na svědectví“ zahrnuje i křesťanství, proto si musíme položit otázku: „Byla původní svědectví o Ježíši spolehlivá? Dá se věřit tomu, že správně sdělují to, co Ježíš řekl a udělal?“ Podle mne tomu věřit můžeme.

Mohu důvěřovat svědectví apoštolů, protože deset z původních Dvanácti (spolu s mnohými dalšími vůdčími osobnostmi křesťanské církve prvního století, jako byli Pavel nebo Jakub, Ježíšův bratr) zemřelo mučednickou smrtí. Důvodem byly dva body jejich učení: že viděli vzkříšeného Krista a že ho považují za Božího Syna. Podstoupili mučení a bičování, a nakonec byli popraveni některými z nejkrutějších způsobů, jaké tehdy existovaly:

1. Petr - ukřižován
2. Ondřej - ukřižován
3. Matouš - sťat mečem
4. Bartoloměj - ukřižován
5. Jakub Alfeův - ukřižován
6. Filip - ukřižován
7. Simon Kananejský - ukřižován
8. Tadeáš - zastřelen šípy
9. Jakub Zebedeův - sťat mečem
10. Tomáš - zabit oštěpem

Apoštol Jan zemřel přirozenou smrtí a Jidáš, který Ježíše zradil, se oběsil.

Když o tom mluvím, z publika se většinou ozve: „No a co? Spousta lidí uvěřila podvodu a dala za to život. To přece nic nedokazuje!“

To je pravda. Hodně lidí uvěřilo podvodu a zemřelo kvůli němu, jenže ti svou věc považovali za pravdu! Ale kdyby ke vzkříšení nikdy nedošlo, kdyby se tedy jednalo o podvod, učedníci by to museli vědět. Nedokážu si představit, jak by bylo možné je oklamat. A v takovém případě by apoštolové nejen dali život za podvod, ale - a teď přijde ten háček - oni by si museli být vědomi toho, že to je podvod. V dějinách by se těžko našlo deset lidí, kteří by pro podvod zemřeli, a přitom věděli, že jde o podvod.

Abychom jednání apoštolů správně pochopili, musíme si uvědomit několik skutečností. Za prvé: apoštolové vždycky mluvili nebo psali jako ti, kdo to viděli na vlastní oči. Petr řekl: „Nedali jsme se vést vymyšlenými bájemi, ale zvěstovali jsme vám slavný příchod našeho Pána Ježíše Krista jako očití svědkové jeho velebností“ (2. list Petrův 1,16). Apoštolům bylo jasné, jaký je rozdíl mezi bájí nebo pověstí a skutečností.

Také Jan zdůrazňuje, že zprávy apoštolů pocházejí z očitého svědectví: „Co bylo od počátku, co jsme slyšeli, co jsme na vlastní oči viděli, na co jsme hleděli a čeho se naše ruce dotýkaly, to zvěstujeme: Slovo života. Ten život byl zjeven, my jsme jej viděli, svědčíme o něm a zvěstujeme vám Život věčný, který byl u Otce a nám byl zjeven. Co jsme viděli a slyšeli, zvěstujeme i vám, abyste se spolu s námi podíleli na společenství, které máme s Otcem a s jeho Synem Ježíšem Kristem“ (1. list Janův 1,1-3).

Lukáš píše: „I když se již mnozí pokusili sepsat vypravování o událostech, které se mezi námi naplnily, jak nám je předali ti, kteří byli od počátku očitými svědky a služebníky slova, rozhodl jsem se také já, když jsem vše znovu důkladně prošel, že ti to v pravém sledu vypíši, vznešený Theofile“ (Lukáš 1,1-3).

Ve Skutcích vypráví Lukáš o čtyřicetidenním období po vzkříšení, kdy učedníci Ježíše pozorně sledovali: „První knihu, Theofile, jsem napsal o všem, co Ježíš činil a učil od samého počátku až do dne, kdy v Duchu svatém přikázal svým vyvoleným apoštolům, jak si mají počínat, a byl přijat k Bohu; jim také po svém umučení mnoha způsoby prokázal, že žije, po čtyřicet dní se jim dával spatřit a učil je o království Božím“ (Skutky 1,1-3).

Závěrečná část Janova evangelia začíná takto: Ještě mnoho jiných znamení učinil Ježíš před očima učedníků, a ta nejsou zapsána v této knize“ (Jan 20,30).

Tyto výpovědi očitých svědků se týkají hlavně vzkříšení. Apoštolové byli svědky Ježíšova života po zmrtvýchvstání. (Podrobněji o tom pojednávají verše uvedené v Dodatku B.)

Za druhé: Ježíš musel samotné apoštoly přesvědčit, že vstal z mrtvých. Napřed tomu nevěřili. Opustili ho a utekli (Marek 14,50). Nebáli se dát najevo svoje pochybnosti. Uvěřili tomu teprve tehdy, když dostali spoustu přesvědčivých důkazů. Vzpomeňme si na Tomáše, který prohlásil, že V Ježíšovo zmrtvýchvstání neuvěří, dokud nevloží prst do stop po hřebech na jeho ruku. Později zemřel Tomáš za Ježíše Krista mučednickou smrtí. Stal se obětí podvodu? Vsadil život na to, že ne.

Dále tu máme Petra, který Ježíše v době jeho procesu několikrát zapřel a nakonec od něj utekl. Ale pak se s tímhle zbabělcem něco stalo. Krátce po Ježíšově ukřižování a pohřbu se Petr objevil v Jeruzalémě. Přestože mu hrozila smrt, odvážně tam kázal, že Ježíš je Mesiáš a že vstal z mrtvých. Nakonec byl Petr ukřižován hlavou dolů. Uvěřil podvodu? Co se to s ním stalo? Čím to, že se tak změnil a najednou byl pro Ježíše udatný jako lev? Jak to, že byl pro Ježíše ochoten zemřít? Jediné vysvětlení, které mě uspokojuje, nacházím v 1. listu Korintským 15,5: „...ukázal se Petrovi.“

Typickým příkladem člověka, kterého přesvědčili proti jeho vůli, je Jakub, Ježíšův bratr (Matouš 13,55; Marek 6,3). Jakub sice nepatřil k původním Dvanácti (Matouš 10,2-4), ale byl za apoštola uznán později (Galatským 1,19), stejně jako Pavel a Barnabáš (Skutky 14,1-4). Za Ježíšova života Jakub nevěřil, že by jeho bratr byl Boží Syn (Jan 7,5). Spolu s ostatními sourozenci se mu možná posmíval: „Jak ty chceš, aby v tebe lidé uvěřili? Proč nejdeš do Jeruzaléma a nepředvedeš se?“ Pro Jakuba muselo být ponižující, když Ježíš chodil po světě a dělal rodině ostudu svými nehoráznými řečmi: „Já jsem ta cesta, pravda i život, Nikdo nepřichází k Otci než skrze mne“ (Jan 14,6); „Já jsem vinný kmen, vy jste ratolesti“ (Jan 15,5); „Já jsem dobrý pastýř, znám své ovce a ony znají mne“ (Jan 10,14). Jak byste se asi cítili, kdyby takové věci tvrdil váš bratr?

Ale s Jakubem se něco stalo. Po Ježíšově ukřižování a pohřbu začal kázat v Jeruzalémě. Jeho kázání bylo o tom, že Ježíš zemřel za naše hříchy, byl ukřižován, a teď žije. Nakonec se Jakub stal jednou z vůdčích osobností jeruzalémské církve a napsal knihu nazvanou Jakubův list. Začíná slovy „Jakub, služebník Boží a Pána Ježíše Krista...“ Svého bratra! Podle historika Josefa Flavia zemřel Jakub mučednickou smrtí - byl ukamenován na popud velekněze Annáše. Byl Jakub podveden? Pripadá mi, že jediné přijatelné vysvětlení je v 1. listu Korintským 15,7: „Pak se ukázal Jakubovi.“

Pokud ke vzkříšení nedošlo, apoštolové to věděli. Snažili se šířit obrovský podvod? Tahle možnost neodpovídá tomu, co víme o jejich morálních vlastnostech. Odmítali lži a kladli důraz na čestnost. Povzbuzovali lidi k tomu, aby poznávali pravdu. Historik Edward Gibbon uvádí ve svém známém díle *The History of the Decline and Fall of the Roman Empire* (Dějiny sklonku a pádu Římské říše), že jednou z pěti hlavních příčin rychlého úspěchu křesťanství byla „čistší, i když přísná morálka prvních křesťanů.“ Podle Michaela Greena, rektora St. John's College v Nottinghamu, byla víra ve vzkříšení tím, co „... proměnilo zlomené učedníky ukřižovaného rabbiho v odvážné svědky a mučedníky rané církve. Právě tato jediná věc odlišovala Ježíšovy následovníky od Židů a činila z nich společenstvo vzkříšení. Mohli jste je zavřít do vězení, bičovat a zabít, ale nedokázali byste je přinutit k tomu, aby zapřeli své přesvědčení, že „třetího dne vstal z mrtvých.“

A za třetí: možnost podvodu se zdá nepravděpodobná proto, že se učedníci začali chovat odvážně hned poté, co se přesvědčili o vzkříšení. Změnili se téměř ze dne na den. Petr, který Krista zapřel, se statečně držel tváří v tvář hrozbě smrti a hlásal Ježíšovo vzkříšení. Úřady daly Kristovy následovníky zatknout a zbičovat, a přesto se zanedlouho zase objevili na veřejnosti a hovořili o Ježíši (Skutky 5,40-42). Přátelé si všimli jejich nadšení a optimismu, a nepřátelé jejich odvahy. A kromě toho nekázali v nějakém zapadlém městečku, ale v Jeruzalémě.

Učedníci by nedokázali vzdorovat mučení a smrti, kdyby nebyli přesvědčeni o pravdivosti Ježíšova vzkříšení. Jednotnost jejich poselství i jednání je udivující. Pravděpodobnost, že by si tak velká skupina udržela jednotu, je neobyčejně malá; přesto se všichni Ježíšovi následovníci shodli na tom, že ke vzkříšení opravdu došlo. Jestli byli podvodníky, je těžké si vysvětlit, proč se pod nátlakem ani jeden z nich nezhroutil.

Velký francouzský matematik a filosof Blaise Pascal píše: „Tvzení, že si apoštolové celou věc vymysleli, je zcela nesmyslné. Zkusme si toto nařčení domyslet do logických důsledků: Představme si těch dvanáct mužů, jak se sejdou po Ježíšově smrti a zosnují spiknutí, že byl vzkříšen. Znamenalo by to útok na světské i náboženské autority. Lidské srdce tak snadno podléhá nestálosti a změnám; dá se zlákat sliby, svádějí je materiální věci. Kdyby jen jeden z těchto mužů padl za oběť takovýmto pokušením nebo ustoupil před ještě pádnějšími argumenty věznění a mučení, byli by ztraceni všichni“

Michael Green se ptá: „Jak se mohli téměř ze dne na den změnit ve skupinu nadšenců, kteří všude hlásali Ježíše a vzkříšení beze strachu z opozice, cynismu posměchu, pronásledování, vězení i smrti, která jim hrozila ve třech světadílech?“

Změnu, ke které došlo v životech apoštolů, výstižně líčí neznámý autor: „V den ukřižování byli naplněni zármutkem; první den týdne radostí. V době ukřižování byli zoufalí; první den týdne vyzařovala jejich srdce jistotu a naději. Když poprvé zaslechli zprávu o vzkříšení, nevěřili jí a bylo těžké je přesvědčit; když však získali jistotu, už nikdy nepochybovali. Čím si vysvětlit tak překvapivou změnu, která se v těchto mužích odehrála během tak krátké doby? Pouhé zmizení těla z hrobu by k takové proměně ducha i charakteru rozhodně nestačilo. Tři dny jsou příliš málo na to, aby vznikla legenda, jež by na ně tak zapůsobila. Vývoj legendy je proces, který vyžaduje čas. Máme co dělat s psychologickou skutečností, která si žádá vysvětlení. Zamyslete se nad charakterem těchto prvních svědků - mužů i žen, kteří dali světu to nejvznešenější etické učení všech dob, a kteří podle něj také žili, jak dosvědčují i jejich nepřátelé. Zamyslete se nad nesmyslností představy, že by za touto dramatickou proměnou hrstky zbabělců, skrývajících se v horní místnosti, ve společnost, již nelze umlčet žádným pronásledováním, nestálo nic přesvědčivějšího než ubohá snůška lží, kterou by se tito lidé snažili světu podvrhnout. Něco takového prostě nedává smysl.“

Kenneth Scott Latourette píše: „Vliv vzkříšení a vylití Ducha svatého na učedníky... je velmi významný. Ze zklamaných mužů i žen, kteří ztratili své iluze a smutně vzpomínali na dobu, kdy doufali, že Ježíš je ,ten, který má vykoupit Izrael, se stalo společenstvo nadšených svědků.“

Paul Little se ptá: „Byli snad tito muži, kteří pomohli změnit morální strukturu společnosti, obyčejnými lháři nebo oklamanými prostáčky? Uvěřit těmto možnostem je těžší než uvěřit, že opravdu došlo ke vzkříšení. Neexistuje ani náznak důkazu, který by je podepřel.“

To, že apoštolové nebylo možné zlomit ani smrtí, se nedá popřít. Encyclopaedia Britannica uvádí Origenův záznam o tom, že Petr byl ukřižován hlavou dolů. Herbert Workman popisuje Petrovu smrt takto: „Petr tedy, jak náš Pán prorokoval, jiní ,přepásali a ,vedli na smrt podél Via Aurelia k Vatikánskému pahorku poblíž Neronových zahrad, kde už našlo mučednickou smrt tolik bratří. Na vlastní žádost byl ukřižován hlavou dolů, protože si nepřipadal hoden zemřít stejným způsobem jako jeho Mistr.“

Harold Martingly ve své učebnici historie píše: „Apoštolové svatý Petr a svatý Pavel zpečetili své svědectví vlastní krví.“ Tertulian napsal, že žádný člověk by nebyl ochoten zemřít, kdyby si nebyl jistý, že má pravdu. Harvardský profesor práva Simon Greenleaf, který léta přednášel o tom, jak zlomit svědka a zjistit, zda mluví pravdu, došel k závěru: „Ve válečných kronikách najdeme jen zřídka příklad takové hrdinné věrnosti, trpělivosti a neochvějné odvahy. Učedníci měli spoustu důvodů důkladně se zamyslet nad základy své víry a nad důkazy pro ty velké skutečnosti a pravdy, které hlásali.“

Apoštolové podstoupili zkoušku smrti, aby dokázali pravdivost svého poselství. Myslím, že jejich slovům mohu věřit víc než tomu, co tvrdí většina lidí, kteří nejsou pro své názory ochotni ani hnout prstem, natož pak zemřít.

6 K čemu by byl dobrý mrtvý Mesiáš?

Spousta lidí obětovala život za dobrou věc. Můžeme si vzpomenout na studenta ze San Diega, který se upálil na protest proti válce ve Vietnamu. V šedesátých letech se upálilo hodně

buddhistů, aby upozornili svět na jihovýchodní Asii.

V případě apoštolů je ale problém v tom, že jejich dobrá věc zemřela na kříži. Věřili, že Ježíš je Mesiáš. Nenapadlo je, že by mohl zemřít. Byli přesvědčeni, že nastolí Boží království a bude vládnout židovskému národu.

Když chcete porozumět vztahu apoštolů ke Kristu a tomu, proč jim připadal kříž tak nepředstavitelný, musíte pochopit, jaké názory na Mesiáše panovaly v jejich době.

Mezi Ježíšovým životem i učením a tehdejšími židovskými představami o Mesiáši byl příkrý rozpor. Každého Žida od malička učili, že až přijde Mesiáš, bude to politická osobnost, vítězný vládce. Vysvobodí Židy z otroctví a vrátí Izraeli postavení, které si zaslouží. Trpící Mesiáš byl tehdejšímu židovskému myšlení úplně cizí.

E. F. Scott o této době píše: „Bylo to období velkého nadšení. Náboženští představitelé téměř nedokázali krotit zanícení lidu, který všude čekal na příchod zaslíbeného Vysvoboditele. Tuto náladu očekávání nepochybně ještě posílily události nedávné doby. Po více než jednu generaci se země nacházela pod římskou nadvládou a represivní opatření, která Římané uplatňovali, rozpálila v Židech ducha vlastenectví. Sen o zázračném vysvobození a mesiášském králi nabyt v této kritické době nového významu, i když sám o sobě nic nového nepředstavoval. Za kvasným procesem, o němž nacházíme důkazy v evangeliích, lze vysledovat dlouhé období rostoucího očekávání.

Pro lid jako celek zůstal Mesiáš tím, čím byl pro Izajáše a jeho Současníky -- Synem Davidovým, který přinese židovskému národu vítězství a blahobyt. Z odkazů, které nacházíme v evangeliích, je zřejmé, že Mesiáš byl pro lid především národní a politickou postavou.“

Židovský odborník Josef Klausner píše: „Mesiáš se čím dál tím více stával nejen politickým vládcem, ale také osobností mimořádných morálních kvalit.“

Jacob Gartenhaus uvažuje o názorech, které mezi Židy převažovaly v Kristově době: „Židé očekávali, že je Mesiáš vysvobodí z římského útlatu... mesiášská naděje se v podstatě týkala národního osvobození.“

Jewish Encyclopaedia (Židovská encyklopedie) uvádí, že Židé „... toužili po zaslíbeném Mesiáši z Davidova rodu, který je vysvobodí z rukou nenáviděných uchvatitelů, učiní konec bezbožné římské nadvládě a ustanoví své vlastní království míru a spravedlnosti.“

Takže tehdejší Židé hledali spásu u zaslíbeného Mesiáše. A názory apoštolů se nelišily od názorů lidí z jejich okolí. Jak říká Millar Burrows: „Ježíš se tak málo podobal tomu, co Židé čekali od Syna Davidova, že si ho jeho učedníci téměř nedokázali spojit s představou Mesiáše.“ Když Ježíš učedníkům s vážností oznámil, že bude ukřižován, vůbec to nepřijali (Lukáš 9,22). A. B. Bruce uvádí svůj postřeh: „Vypadá to, jako by doufali, že Ježíš vidí situaci příliš černě a že se jeho obavy ukážou jako nepodložené... ukřižovaný Kristus připadal apoštolům jako skandál a protimluv; kterým zůstal pro většinu židovského národa i po svém nanebevstoupení.“

Alfred Edersheim, který v Oxfordu vyučoval Septuagintu (starověký překlad Starého zákona do řečtiny - pozn. překl.), správně poznamenal, že „to nejnepravděpodobnější na Kristu je jeho doba.“

Postoj apoštolů ke Kristu můžeme pozorovat přímo na stránkách Nového zákona: čekali Mesiáše, který bude vládnout. Když jim Ježíš řekl, že musí jít do Jeruzaléma a trpět, Jakub a Jan ho požádali, aby jim slíbil, že v jeho království budou sedět po jeho pravici a levici (Marek 10,32-38). Jakého Mesiáše měli na mysli? Trpícího a ukřižovaného? Samozřejmě, že ne. Představovali si politického vůdce. Ježíš jim vysvětlil, že nechápou, co musí udělat; že nevědí, co říkají. Když Ježíš předpověděl, že bude trpět a zemře na kříži, apoštolům pořád nedocházelo, co tím myslí. Prostředí, ze kterého pocházeli, i výchova je přivedly k názoru, že jim jde o dobrou věc. A pak přišlo ukřižování. S nadějí, že by Ježíš mohl být jejich Mesiáš, byl konec. Zklamání se vrátili domů. Všechny ty roky byly ztráta času!

Dr. George Eldon Ladd, profesor Nového zákona na Fullerově teologickém semináři, píše: „To byl také důvod, proč učedníci Ježíše opustili, když byl zajat. Jejich myšlení bylo tak dokonale prosyceno představou vládnoucího Mesiáše, jehož úkolem je podmanit si nepřátele, že jakmile zahlédli Ježíše jako bezmocného zajatce v Pilátových rukou, zdrceného a krvácejícího pod ranami

biče, a když viděli, jak ho odvádějí a přibíjejí na kříž, kde má zemřít jako obyčejný zločinec, padly všechny jejich naděje, že by mohl být Mesiáš. Známým psychologickým faktem je, že slyšíme jenom to, co chceme slyšet. Ježíšovy předpovědi týkající se jeho utrpení a smrti narazily na hluché uši; přes všechna varování na ně učedníci nebyli připraveni...

Ale za několik týdnů po ukřižování učedníci přes své dřívější pochybnosti v Jeruzalémě hlásali, že Ježíš je Spasitel a Pán, Mesiáš Židů. Jediné rozumné vysvětlení vidím v 1. listu Korinským 15,5: „ukázal se... Dvanácti.“ Co jiného by dokázalo zdeprimované učedníky přimět, aby šli, trpěli a zemřeli za ukřižovaného Mesiáše? Rozhodně bylo třeba, aby „po svém umučení mnoha způsoby prokázal, že žije, po čtyřicet dní se jim dával spatřit a učil je o království Božím“ (Skutky 1,3).

Ano, Spousta lidí dala život za dobrou věc, jenže dobrá věc učedníků zemřela na kříži. Teprve vzkříšení a setkání se vzkříšeným Ježíšem jeho následovníky přesvědčilo, že je Mesiáš. Dosvědčili to nejen svými ústy a svým životem, ale také svou smrtí.

7 *Co se to stalo se Saulem?*

Můj přítel Jack, který přednášel na mnoha vysokých školách, jednou dorazil na jednu univerzitu, a tam ho čekalo překvapení: místní studenti pro něj zorganizovali veřejnou debatu s „univerzitním ateistou“. Jeho soupeř byl výmluvný profesor filosofie a vášnivý odpůrce křesťanství. Jack měl hovořit první. Rozebíral různé důkazy Ježíšova vzkříšení a obrácení apoštola Pavla. Pak uvedl svoje osobní svědectví o tom, jak se v době studia na vysoké škole díky Kristu změnil jeho život

Když přišla řada na profesora, bylo na něm vidět, že je nervózní. Nemohl vyvrátit důkazy vzkříšení ani Jackovo osobní svědectví. a tak se zaměřil na otázku radikálního obrácení apoštola Pavla ke křesťanství. Vycházel z toho, že lidem, kteří s nějakou věcí bojují, se stává, že tato věc tolik zaměstnává jejich psychiku, že se s ní nakonec ztotožní. Můj přítel se pousmál a řekl: „Měl byste si dát pozor, pane, protože vám hrozí, že se stanete křesťanem.“

Jedním z nejpůsobivějších svědectví ve prospěch křesťanství bylo, že se ze Saula z Tarsu, který byl nejspíš jeho nejzuřivějším odpůrcem, stal apoštol Pavel. Saul byl horlivý zastánce judaismu a vůdčí náboženský představitel. Narodil se v Tarsu, a díky tomu měl příležitost seznámit se s nejpokročilejší vzdělaností své doby. Tarsus bylo univerzitní město, které se proslavilo díky stoickým filosofům a kultuře. Řecký zeměpisec Strabo chválil Tarsus za zájem o filosofii a vzdělání.

Pavel měl, podobně jako jeho otec, římské občanství, což byla významná výsada. Podle všeho dobře znal helénskou kulturu a myšlení. Výborně ovládal řečtinu a uměl používat dialektiku. Citovat méně známé básníky a filosofy:

„Neboť v něm žijeme, pohybujeme se, jsme, jak to říkají i někteří z vašich básníků: ‚Vždyť jsme jeho děti‘“ (Skutky 17,28; Epimenides, Aratus).

Neklamte se: „špatná společnost kazí dobré mravy“ (1. Korinským 15,33; Menandros).

„Jeden z nich, jejich vlastní prorok, řekl: ‚Kréťané jsou sami lháři, zlá zvířata, lenivá břicha‘“ (Titovi 1,12; Epimenides).

Pavel získal židovské vzdělání. a to v duchu přísných zásad farizeů. Ve čtrnácti letech začal studovat pod vedením Gamaliela. Hilelova vnuka a jednoho z nejvýznamnějších rabinů své doby. Pavel prohlašoval, že byl nejen farizeus, ale také syn farizeův (Skutky 23,6) Mohl se pochlubit: „Vynikal jsem ve věrnosti k židovství nad mnoho vrstevníků v našem lidu a nadmíru jsem horlil pro tradice našich otců.“ (Galatským 1,14).

Když chce člověk pochopit Pavlovo obrácení, musí rozumět tomu, proč byl Pavel proti křesťanství tak zaujatý. Důvodem byla jeho oddanost židovskému zákonu a právě ta vyvolala jeho nesmiřitelný odpor ke křesťanství a k prvotní církvi. Podle Jacka Duponta neuráželo křesťanství

Pavla tím, že vidělo v Ježíši Mesiáše, ale tím, že mu připisovalo úlohu Spasitele, a upíralo tedy zákonu jeho hodnotu jakožto prostředku spasení. To, že Pavel přisuzoval zákonu takovou důležitost jakožto cestě ke spasení, z něj udělalo zapřisáhlého odpůrce křesťanské víry.

Encyclopaedia Britannica uvádí, že nová sekta v rámci judaismu, jejíž členové si říkali „křesťané“, zasáhla samotné jádro Pavlovy výchovy i rabínského vzdělání. „Vášnivě si přál tuto sektu vyhubit (Galatským 1,13) a začal ji pronásledovat (Skutky 26,9-11). Doslova „ničil církev“ (Skutky 8,3 NS). Opatřil si pověřovací listiny a chystal se do Damašku, aby mohl tamější Ježíšovy následovníky uvěznit a přivést před soud.

Pak se s Pavlem něco stalo. „Saul nepřestával vyhrožovat učedníkům Páně a chtěl je vyhladit. Šel proto k veleknězi a vyžádal si od něho doporučující listy pro synagógy v Damašku. aby tam mohl vyhledávat muže i ženy, kteří se hlásí k tomu směru, a přivést je v poutech do Jeruzaléma. Na cestě, když už byl blízko Damašku, zazářilo kolem něho náhle světlo z nebe. Padl na zem a uslyšel hlas: „Saule, Saule, proč mne pronásleduješ?“ Saul řekl: „Kdo jsi, Pane?“ On odpověděl: Já jsem Ježíš, kterého ty pronásleduješ. Vstaň, jdi do města a tam se dovíš, co máš dělat.“ Muži, kteří ho doprovázeli, zůstali stát a nebyli schopni slova; slyšeli sice hlas, ale nespatriili nikoho. Saul vstal ze země, otevřel oči, ale nic neviděl. Museli ho vzít za ruce a dovést do Damašku. Po tři dny neviděl, nic nejedl a nepil.

V Damašku žil jeden učedník, jménem Ananiáš. Toho Pán ve vidění zavola: „Ananiáš!“ On odpověděl: „Zde jsem, Pane.“ Pán mu řekl: jdi hned do ulice, která se jmenuje Prímá, a v dome Judově vyhledej Saula z Tarsu. Prave se modlí a dostalo se mu vidění, jak k němu vchází muž jménem Ananiáš a vkládá na něj ruce, aby opět viděl“ (Skutky 9.1-12).

Tady si člověk může všimnout, proč se křesťané Pavla tak báli: Ananiáš odpověděl: „Pane, mnoho lidí mi vyprávělo o tom člověku, kolik zla způsobil bratřím v Jeruzalémě. Také zde má od velekněží plnou moc zatknout každého, kdo vyzývá tvé jméno: Pán mu však řekl: jdi, neboť on je mým nástrojem, který jsem si zvolil, aby nesl mé jméno národům i králům a synům izraelským. Ukáži mu, co všechno musí podstoupit pro mé jméno.“ Ananiáš šel, vstoupil do toho domu, vložil na Saula ruce a řekl: „Saule, můj bratře, posílá mě k tobě Pán - ten Ježíš, který se ti zjevil na tvé cestě; chce, abys opět viděl a byl naplněn Duchem Svatým: Tu jako by tnu s oči spadly šupiny, zase viděl a hned se dal pokřtít. Pak přijal pokrm a síla se mu vrátila“ (Skutky 9,13-19).

Pavel řekl: „Neviděl jsem Ježíše, našeho Pána? (1. Korinským 9,1), To, jak se Kristus zjevil jemu, přirovnával k setkání apoštolů se vzkříšeným Kristem. „Naposledy ze všech se jako nedochůdčeti ukázal i mně“ (1. Korinským 15,8).

Pavel nejen uviděl Ježíše, ale uviděl ho způsobem, kterému nemohl odolat. Nezvěstoval evangelium z vlastního rozhodnutí, ale proto, že neměl na vybranou: „Nemohu se chlubit tím, že kážu evangelium: nemohu jinak, běda mně, kdybych nekázal (1. Korinským 9,16).

Všimněte si, že Pavlovo setkání s Ježíšem i obrácení, které následovalo, bylo náhlé a neočekávané: „... kolem poledne mě najednou obklopilo jasné světlo z nebe“ (Skutky 22,6). Pavel vůbec netušil, kdo by ta nebeská bytost mohla být. Oznámení, že je to Ježíš Nazaretský, v něm vzbudilo úžas a strach.

Možná neznáme všechny podrobnosti toho, co se odehrálo na cestě do Damašku - přesné pořadí událostí nebo to, Jak na Pavla zapůsobily z psychologického hlediska, ale jedno víme určitě: zásadně se změnila každá oblast jeho života.

Za prvé se neuvěřitelně změnil Pavlův charakter. Encyclopaedia Britannica líčí Pavla před obrácením jako netolerantního zahořklého náboženského fanatika, pronásledujícího lidi s jinými názory, pyšného a náladového. Po obrácení ho zobrazuje jako trpělivého, laskavého, obětavého a ochotně snášejícího utrpení. Kenneth Scott Latourette říká: „Tím, co dodalo Pavlovu životu morální celistvost, a vyneslo tento téměř neurotický temperament z temnoty do pozice s trvalým vlivem, však byla hluboká a převratná náboženská zkušenost.“

Za druhé se změnil Pavlův vztah k Ježíšovým následovníkům: „S damašskými učedníky zůstal Saul několik dní“ (Skutky 9,19). Když později přišel Pavel za apoštoly, podali mu pravici na důkaz společenství (Galatským 2,9 NS).

Za třetí se změnilo Pavlovo poselství. Dál sice miloval židovský národ, z něhož pocházel,

ale ze zarputilého odpůrce křesťanské víry se stal jejím odhodlaným šířitelem: „...hned začal v synagógách kázat, že Ježíš je Syn Boží“ (Skutky 9,20). Došlo k proměně Pavlova intelektuálního přesvědčení. Jeho zkušenost ho přinutila uznat, že Ježíš je Mesiáš, i když to bylo v přímém rozporu s mesiášskými představami farizeů. Nová představa, kterou získal o Mesiáši, znamenala dokonalý převrat v jeho myšlení.“ Jacques Dupont bystře poznamenal, že „Pavel, který dříve vášnivě popíral, že by ukřižovaný člověk mohl být Mesiáš, dospěl k názoru, že Ježíš Mesiášem opravdu je, a v důsledku toho přehodnotil své názory na Mesiáše.“

Dokázal teď rozumět i tomu, že smrt na kříži, kterou dříve považoval za Boží prokletí a opovrženímhodný konec lidského života, byla ve skutečnosti způsobem, který Bůh použil k tomu, aby Ježíšovým prostřednictvím smířil svět se sebou samým, Pavel pochopil, že na kříži se „Kristus... stal za nás prokletím“ (Galatským 3,13 NS) a Bůh ho kvůli nám „ztotožnil s hříchem“ (2. Korintským 5,2 1). Kristova smrt neznamenal porážku, ale velké vítězství, protože ji završilo vzkříšení. Kříž přestal být pro Pavla kamenem úrazu; Pavel v něm začal vidět jádro Božího vykoupení Mesiášovým prostřednictvím. Jeho kázání by se dala shrnout takto: „... vykládal Písmo a dokazoval, že Mesiáš musel trpět a vstal z mrtvých. „A ten Mesiáš,“ řekl Pavel, „je Ježíš, kterého já vám Zvěstuji“, (Skutky 17,3).

Za Čtvrté se změnilo Pavlovo poslání. Z člověka nenávidícího clo pohany se stal jejich misionář. Z židovského fanatika se stal evangelista působící mezi pohany. Jako žid a farizeus se Pavel díval na pohany svrchu a s pohrdáním: považoval je za něco podřadnějšího než příslušníky vyvoleného Božího národa. To, co zažil na cestě do Damašku, z něj udělalo nadšeného apoštola, jehož životním posláním je pomáhat pohanům. V Kristu, který se mu zjevil, viděl Spasitele všech lidí. Pravověrný farizeus, jehož cílem bylo uchovat přísný Judaismus, začal propagovat novou radikální sektu zvanou křesťanství, kterou předtím tak násilně potíral. Byla to taková změna, že „všichni, kdo ho slyšeli, žasli a říkali: „To je přece ten který se snažil v Jeruzalémě vyhladit všechny vyznavače tohoto jména. I sem přišel jen proto, aby je v poutech odvedl k velekněžím (Skutky 9,21).

Historik Philip Schaff napsal: „Pavlovo obrácení tvoří nejen mezník v jeho osobním životě, ale také významný předěl v dějinách rané církve, a potažmo celého lidstva. Pro křesťanství to byla nejprínosnější událost od zázraku letnic, a zajistila mu všeobecné vítězství“

Kdysi jsem v menze na Houstonské univerzitě obědval vedle jednoho studenta a povídali jsme si o křesťanství. Prohlásil, že pro pravdivost křesťanství ani Krista nenajdeme žádný historický důkaz. Studoval dějiny, a mezi jeho skripty jsem zahlédl i učebnici dějin Římské říše. Přiznal, že je v ní kapitola o apoštolu Pavlovi a křesťanství. Když si ji přečetl, zaujalo ho, že oddíl, který pojednává o životě Saula z Tarsu, končí popisem života apoštola Pavla. Předposlední odstavec tvrdil, že to, co se odehrálo mezi tím, není jasné. Když jsem nalistoval Skutky apoštolské a vysvětlil, jak se Ježíš po svém vzkříšení zjevil Pavlovi, viděl v tom tento student nejlogičtější vysvětlení Pavlova obrácení. Později také přijal Ježíše jako svého Spasitele.

Elias Andrews uvádí: „Tato radikální proměna ,farizea farizeů představuje pro mnohé ten nejpresvědčivější důkaz pravdivosti a moci náboženství, ke kterému se obrátil, a rovněž toho, že osobou vyznačující se tou nejvyšší hodnotou a postavením je Ježíš Kristus. Archibald MacBride, profesor Aberdeenské univerzity, o Pavlovi napsal: „V porovnání s tím, čeho dosáhl on... se Alexandrovy či Napoleonovy úspěchy zdají bezvýznamné. Klement říká, že Pavel ,sedmkrát nesl okovy, kázal evangelium na Východě i na Západě; došel až na nejzazší Západ a z rozhodnutí vládců zahynul jako mučedník.“

Pavel znovu a znovu opakoval, že jeho život proměnil vzkříšený Kristus. Byl o Kristově zmrtvýchvstání tak přesvědčen, že za to, čemu věřil, také zemřel mučednickou smrtí.

Dva oxfordští profesori Gilbert West a lord Lyttleton se rozhodli zničit základy křesťanské víry. West se snažil dokázat, že ke vzkříšení nedošlo, a lord Lyttleton, že se Pavel ke křesťanství vůbec neobrátil. Oba dospěli k přesně opačnému výsledku a stali se aktivními stoupenci Ježíše Krista. Lord Lyttleton napsal: „Obrácení a apoštolství svatého Pavla jsou, když je řádně uvážíme, samy o sobě dostatečným důkazem toho, že křesťanství je Božím zjevením.“ Dokazuje, že pokud Pavel opravdu pětadvacet let sloužil Kristu a trpěl pro něj, musí být pravdivé i jeho obrácení,

protože všechno, co Pavel dělal, začalo touto náhlou změnou. A pokud skutečně došlo k Pavlovu obrácení, musel Ježíš Kristus vstát z mrtvých, protože všechno, čím Pavel byl a co vykonal, vysvětloval tím, že viděl vzkříšeného Krista.

8 *Kdo odvalil ten kámen?*

Na Uruguayské univerzitě se mě jeden student zeptal: „Profesore McDowelle, jak to, že nedokážete vyvrátit křesťanství?“ Odpověděl jsem: „Z prostého důvodu. Neumím totiž jinak vysvětlit jednu historickou událost - vzkříšení Ježíše Krista.

Po více než sedmi stech hodin, kdy jsem tohle téma studoval a pečlivě zkoumal základy, na kterých stojí, jsem došel k závěru, že vzkříšení je buď ten nejhorší, nejnemorálnější a nejzlovolnější podvod, jakého se kdy kdo na lidstvu dopustil, nebo ta nejdůležitější událost v dějinách.

Vzkříšení převádí otázku: „je křesťanství pravdivé?“ z oblasti filosofie do oblasti dějin. Má křesťanství základ, který je přijatelný z historického hlediska? Existují dostatečné důkazy, které by nás opravňovaly věřit ve vzkříšení?

Ke vzkříšení se pojí určitá fakta: Ježíše Nazaretského, židovského proroka, který tvrdil, že je Mesiáš slíbený židovskými Písmy, zatkli, odsoudili jako politického zločince, a ukřižovali. Třetí den po jeho smrti a pohřbu šlo několik žen k jeho hrobu a zjistilo, že tělo je pryč. Ježíšovi učedníci prohlašovali, že ho Bůh vzkřísil z mrtvých a že ho několikrát viděli, než odešel do nebe.

Na základě těchto skutečností se křesťanství rozšířilo po celé Římské říši a jeho vliv trvá až dodnes. Došlo ke vzkříšení doopravdy?

Ježíšův pohřeb

Ježíšovo tělo podle židovských pohřebních zvyků zabalili do lněných pláten. Pak je nabalzamovali lepkavou směsí vonných látek, která vážila skoro padesát kilogramů,“ Uložili je do hrobky vytesané ve skále a k jejímu vchodu pomocí pák přivalili obrovský (asi dvoutunový) kámen.

U tohoto vchodu stáli na stráži římsí vojáci. V římské armádě panovala tuhá kázeň a strach z trestu působil, že vojáci „dokonale plnili své povinnosti, a to zvláště v době nočních hlídek.“ Stráž také na hrob připevnila římskou pečeť, znamení římské vlády a moci. Pečeť měla bránit případnému vandalství. Kdyby se někdo pokusil pohnout kamenem, nutně by při tom poškodil pečeť, a vystavil se tak přísnému postihu římským zákonem.

Jenže hrob byl prázdný.

Prázdný hrob

Ježíšovi následovníci tvrdili, že vstal z mrtvých. Vyprávěli, že během čtyřiceti dní se jim zjevoval a mnoha důkazy (v originále je použito slovo, které označuje průkazné, přesvědčivé znamení) dosvědčil, že žije. Apoštol Pavel v 1. listu Korintským řekl, že při jedné příležitosti se Ježíš ukázal více než pěti stům svých učedníků najednou; většina těchto lidí byla ještě naživu v době, kdy Pavel tento list psal, a mohla jeho slova potvrdit.

A. M. Ramsey píše: „Věřím ve vzkříšení mimo jiné proto, že události, ke kterým došlo, se nedají vysvětlit bez něj.“ O prázdném hrobě vědělo tolik lidí, že se nedal zapřít. Paul Althaus poznamenal, že zpráva o vzkříšení by se v Jeruzalémě neudržela ani den, ba ani hodinu, kdyby prázdný hrob neznamenal pro všechny zúčastněné nepopiratelný fakt.

Paul L. Maier došel k následujícímu závěru: „Když pečlivě a poctivě zvážíme všechny důkazy, můžeme v souladu s měřítky používanými při historickém výzkumu s konečnou platností prohlásit, že hrob, do něhož byl Ježíš pohřben, byl onoho prvního velikonočního rána opravdu

prázdný. Literární prameny, nápisy na kamenech a mincích nebo archeologické nálezy neposkytují ani stín důkazu, který by toto tvrzení popíral“.

Jak prázdný hrob vysvětlit? Dalo by se najít přirozené vysvětlení?

Na základě obrovského množství historických důkazů věří křesťané tomu, že Ježíš díky nadpřirozené Boží moci vstal ve svém těle v prostoru a v čase z mrtvých. Přijmout tento názor může být hodně těžké, ale člověk, který mu nevěří, narazí na ještě větší problémy.

Je důležité si všimnout, jak vypadala situace u hrobu po vzkříšení. Zlomená římská pečeť, která by pro pachatele automaticky znamenala ukřižování hlavou dolů. Obrovský kámen daleko odvalený směrem vzhůru, a to nejen od vchodu, ale od celého skalního masívu hrobky. Vypadal, jako by ho někdo zvedl a odnesl. Hlídka utekla. Justinián uvádí ve svém Codexu(49.16) seznam osmnácti přestupků, za které byly strážce trestány smrtí. Patřil mezi ně spánek v době hlídky nebo opuštění stanoviště.

Když přišly ženy, zjistily, že hrob je prázdný. Vyděsilo je to, a po návratu to řekly učedníkům. Petr a Jan běželi k hrobu. Jan dorazil první, ale dovnitř nevešel. Jenom nahlédl, a uviděl plátna, do kterých bylo tělo zabaleno. Ležela tam svinutá, ale prázdná. Ježíšovo tělo jimi proniklo přímo do nového způsobu bytí. Řekněme si upřímně, něco takového by z člověka udělalo věřícího, aspoň pro danou chvíli.

Teorie, které se pokoušejí vysvětlit fakta přirozeným způsobem, jsou slabé. Spíše posilují víru ve vzkříšení.

Nesprávný hrob?

Podle teorie, kterou navrhuje Kirsopp Lake, přišly ženy, které oznámily zmizení těla, omylem k nesprávnému hrobu. V takovém případě by ovšem museli dorazit k nesprávnému hrobu i učedníci, kteří si chtěli jejich zprávu ověřit. Můžeme si ale být jisti, že židovské autority, které požádaly, aby hrob hlídala římská stráž a zabránila krádeži těla, by si místo určitě nespletly. A těžko si je mohli splést vojáci, když tam stáli. Navíc, kdyby šlo o jiný hrob, židovské úřady by neztrácely čas a předvedly by tělo z toho správného, čímž by účinně jednou provždy zamezily všem fámám o vzkříšení.

Jiní se snaží vysvětlit Ježíšova zjevení po vzkříšení jako iluze nebo halucinace. Tato teorie se nejenže rozchází s psychologickými principy, které platí o iluzích a halucinacích, ale neodpovídá ani historické situaci a duševnímu stavu apoštolů.

Takže co se stalo s tělem a proč je neukázali veřejnosti?

Teorie ztráty vědomí

Tato teorie získala popularitu před několika stoletími díky Venturinimu, ale často se o ní mluví i v současnosti. Tvrdí, že Ježíš ve skutečnosti nezemřel; jenom omdlel vyčerpáním a ztrátou krve. Všichni ho považovali za mrtvého, ale později se probral a učedníci to považovali za vzkříšení.

Smrtelnou ránu všem podobným představám zasadil skeptik David Strauss, který sám ve vzkříšení nevěří: „Není možné, aby osoba, která se polomrtvá vyplíží z hrobu, vleče se slabostí, nutně potřebuje lékaře, obvazy, ošetřování a rekonvalescenci, a která nakonec podlehne svému utrpení, dokázala učedníky přesvědčit, že je vítěz nad smrtí a hrobem, Pán života; a právě to se stalo základem jejich pozdější služby. Takové obživení by v nich jedině oslabilo účinek Ježíšova života a smrti, a dodalo mu žalostný nádech, ale v žádném případě by nemohlo změnit jejich zármutek v radost a jejich úctu v uctívání.“

Krádež těla?

Další teorie je postavená na tom, že tělo ukradli učedníci v době, kdy stráž spaly.“ Účinný argument proti této teorii představuje deprese a bázlivost učedníků po Ježíšově smrti. Odkud by

tak najednou vzali odvalu a troufli si na elitní jednotku římské armády, která stála u hrobu? Rozhodně neměli náladu pustit se do krádeže těla nebo podobného podniku.

J. N. D. Anderson, děkan právnické fakulty na Londýnské univerzitě, vedoucí katedry orientálního práva na Škole afrikanistiky a orientalistiky a ředitel Ústavu pro další vzdělávání v oboru práva na Londýnské univerzitě, se k této možnosti vyjadřuje takto: „Bylo by to v přímém rozporu se vším, co o těch mužích víme - s tím, jaký byl jejich život, jak trpělivě snášeli utrpení a pronásledování. Také to nevysvětluje jejich dramatickou proměnu; to, že se z ubitých a zdeprimovaných uprchlíků stali svědkové, které nebyla schopna umlčet žádná opozice.“

Teorie, že tělo někam přemístily židovské nebo římské autority, neposkytuje pro prázdný hrob o nic rozumnější vysvětlení než krádež spáchaná učedníky. Pokud se tělo nacházelo v rukou úřadů, nebo jestli věděly, kde je, proč to nevysvětlily, když začali učedníci kázat o vzkříšení? Proč by v takovém případě neoznámily, kde tělo leží? Nebo, ještě lépe, proč je nevytáhly z hrobu, nenaložily na vůz a neprovezly středem Jeruzaléma? Podobná akce by křesťanství bezpečně zničila.

Dr. John Warwick Montgomery k tomu poznamenává: Představa, že si první křesťané vymysleli takovou pohádku a pak ji kázali lidem, kteří ji mohli snadno vyvrátit předvedením Ježíšova těla, překračuje meze uvěřitelnosti.“

Důkazy vzkříšení

Profesor Thomas Arnold, bývalý ředitel elitní školy v Rugby, a později vedoucí katedry moderních dějin v Oxfordu, autor známého díla *History of Rome* (Dějiny Říma), velmi dobře rozuměl tomu, jakou hodnotu mají důkazy při zjišťování historických skutečností. Řekl: „Dlouhá léta jsem studoval dějiny různých období a zkoumal váhu důkazů, jež uváděli lidé, kteří o nich psali. A v celých dějinách lidstva jsem nenašel jedinou skutečnost, která by byla pro chápání poctivého badatele po jakékoli stránce podložena lepšími a úplnějšími důkazy než ono velké znamení, které nám Bůh dal: že Kristus zemřel a vstal z mrtvých.“

Anglický učenec Brooke Foss Westmacott řekl: „Sloučíme-li všechny důkazy dohromady, není přehnané říci, že žádná historická událost není podložena lépe a rozmanitěji než Kristovo vzkříšení. Tyto důkazy může za nedostatečné považovat jedině ten, kdo je předem zaujatý a předpokládá, že jsou falešné.“

Dr. Simon Greenleaf, někdejší profesor práva na Harvardově univerzitě, byl jedním z nejschopnějších právníků v dějinách Spojených států. V knize H. W. H. Krotse *Dictionary of American Biography* (Slovník amerických životopisů) stojí: „Za svou prestižní pozici mezi americkými právními školami vděčí harvardská právnická fakulta úsilí Storyho (Greenleafova předchůdce) a Greenleafa.“ V době svého působení na Harvardu napsal Greenleaf knihu, která z právníkého hlediska rozebírá hodnotu apoštolského svědectví o Ježíšově vzkříšení. Říká v ní, že apoštolové by nedokázali „trvat na tom, že skutečnosti, o nichž vyprávějí, jsou pravdivé, kdyby Ježíš doopravdy nevstal z mrtvých a kdyby si touto skutečností nebyli tak jisti jako všemi ostatními fakty, která jim byla známa.“ Greenleaf došel k názoru, že podle zaužívaných právních postupů je vzkříšení jedním z nejlépe podložených faktů v dějinách.

Jiný právník, Frank Morison, se chystal důkazy vzkříšení vyvrátit. Ježíšův život považoval za jeden z nejkrásnějších životů, jaké kdy člověk prožil, ale když došlo na vzkříšení, říkal si, že někdo musí konečně přijít a strhnout z Ježíšova příběhu ten obal mýtů. Naplánoval si, že napíše zprávu o posledních dnech Ježíšova života. Vzkříšení si samozřejmě nevšímal. Říkal si, že vzkříšení se rozhodně neslučuje s inteligentním a racionálním přístupem. Ale protože k faktům přistupoval z právního hlediska a na základě svého vzdělání, byl nucen změnit názor. Nakonec napsal bestseller *Who Moved the Stone?* (Kdo odvalil ten kámen?). Název první kapitoly zní: „Kniha, která se odmítla nechat napsat“. Ostatní kapitoly přesvědčivě popisují důkazy Ježíšova vzkříšení.“

George Eldon Ladd došel k závěru: Jediné rozumné vysvětlení těchto historických skutečností spočívá v tom, že Ježíš Kristus vstal v tělesné podobě z mrtvých.“ Současný křesťan si

stejně jako jeho předchůdci může být jistý, že jeho víra nestojí na bájích nebo legendách, ale na historických faktech o vzkříšeném Kristu a prázdném hrobě.

Nejdůležitější je to, že křesťan, který věří ve vzkříšeného Krista, může i dnes prožívat jeho moc ve svém vlastním životě. Za prvé si může být jistý tím, že jsou mu odpuštěny hříchy. Za druhé může bezpečně vědět, že má věčný život, a že také on vstane z hrobu. Za třetí může díky Ježíši Kristu prožívat vysvobození z prázdného bezcílného života a proměnu v nové stvoření.

Jaký názor si uděláte vy, a jak se rozhodnete? Co si myslíte o prázdném hrobě? Když tyto důkazy prozkoumal z pohledu soudce lord Darling, bývalý nejvyšší soudce Anglie, dospěl k tomuto názoru: „... existuje tak obrovské množství důkazů, a to pozitivních i negativních, přímých i nepřímých, že žádná rozumně uvažující porota na světě by nemohla nevynést rozsudek, že příběh o vzkříšení odpovídá pravdě.“

9 Kdo je pravý Mesiáš, ať se přihlásí!

Ježíšova prohlášení, že je Mesiáš, Boží Syn, potvrzovaly různé doklady. V téhle kapitole bych se rád podíval na jeden z nich. Patří k těm nejzávažnějším, a přesto si ho mnozí lidé vůbec nevšímají. Jde o to, jak se na Ježíšově životě naplnila starozákonní proroctví.

Pro podporu svého tvrzení, že je Mesiáš, se Ježíš znovu a znovu odvolával na proroctví Starého zákona. List Galatským 4,4 říká: „Když se však naplnil stanovený čas, poslal Bůh svého Syna, narozeného z ženy, podrobeného zákonu...“ O tom, že se na Ježíši Kristu naplnila starozákonní proroctví, se mluví u Lukáše 24,27: „Potom začal od Mojžíše a všech proroků a vykládal jim to, co se na něho vztahovalo ve všech částech Písma.“ Pak Ježíš učedníkům řekl (verš 44): „To jsem měl na mysli, když jsem byl ještě s vámi a říkal vám, že se musí naplnit všechno, co je o mně psáno v zákoně Mojžíšově, v Prorocích a žalmech.“ Jinde řekl: „Kdybyste opravdu věřili Mojžíšovi, věřili byste i mně, neboť on psal o mně“ (Jan 5,46). A také: „Abraham zajásal, že spatří můj den; spatřil jej a zaradoval se.“ (Jan 8,56).

Také apoštolové a pisatelé Nového zákona stále poukazují na to, jak naplněná proroctví V Ježíšově životě potvrzují jeho prohlášení, že je Boží Syn, Mesiáš a Spasitel.

„Bůh však tímto způsobem vyplnil, co předem ohlásil ústy všech proroků, že jeho Mesiáš bude trpět“ (Skutky 3,18).

„Pavel jako obvykle přišel do jejich shromáždění a po tři soboty k nim mluvil, vykládal Písmo a dokazoval, že Mesiáš musel trpět a vstát z mrtvých. „A ten Mesiáš, řekl Pavel, je Ježíš, kterého já vám zvěstuji“ (Skutky 17,2-3).

„Odevzdal jsem vám především, co jsem sám přijal, že Kristus zemřel za naše hříchy podle Písem a byl pohřben; byl vzkříšen třetího dne podle Písem“ (1. Korintským 15,3-4).

Ve Starém zákoně je asi šedesát rámcových a dvě stě sedmdesát upřesňujících mesiášských proroctví a ta všechna se naplnila na jednom člověku - Ježíši Kristu. Bude užitečné podívat se na souhrn všech těch předpovědí jako na určitou „adresu“. Asi jste si nikdy neuvědomili, jak důležité je vaše jméno a adresa, ale jsou to právě tyhle detaily, co vás odlišuje od čtyř miliard dalších lidí, kteří žijí na téhle planetě.

Adresa v dějinách

Ještě podrobnější adresu napsal Bůh, aby odlišil svého Syna. Mesiáše, Spasitele lidstva, od každého jiného člověka, který kdy v historii žil - ať už v minulosti, současnosti, nebo budoucnosti. Detaily této adresy můžeme najít v textu Starého zákona, který vznikal více než tisíc let a více než třistakrát se zmiňuje o příchodu Mesiáše. Když uplatníme teorii pravděpodobnosti u pouhých čtyřiceti osmi z těchto proroctví, zjistíme, že na jednom člověku se mohou současně naplnit s

pravděpodobností 1:10¹⁵⁷.

To, že má celá tahle „adresa“ vést k jednomu člověku, je o to složitější, že všechna ta proroctví byla napsána nejméně o čtyři sta let dříve, než se měl Mesiáš objevit. Někdo by to snad mohl popírat a tvrdit, že proroctví byla vytvořena až po Kristu tak, aby zapadala do jeho života. To zní rozumně, ale jen do té chvíle, než si člověk uvědomí, že Starý zákon byl přeložen z hebrejštiny do řečtiny přibližně v letech 200- 150 př. n. l. Existence tohoto překladu (zvaného Septuaginta) ukazuje, že mezi vznikem proroctví a jejich naplněním na Ježíši Kristu uplynulo nejméně dvě stě let.

Bůh se rozhodně postaral o to, aby jeho „adresa“ skutečně v dějinách ukazovala právě na Mesiáše. Jenom těch nejvýznamnějších případů, kdy se různí muži pokoušeli vydávat za židovského Mesiáše, zaznamenala historie asi čtyřicet. Ale jen jediný z nich - Ježíš Kristus - poukazoval na naplněná proroctví jako na doklad svých nároků, a jenom jeho „legitimace“ tyto nároky také potvrzovala.

Jaké „osobní údaje“ například najdeme v této „legitimaci“? A co se mělo stát v době, než Boží Syn přišel, a v době, kdy žil?

Pro začátek se musíme vrátit až do 1. knihy Mojžíšově 3,15. Bůh tu říká hadovi (satanovi): „Mezi tebe a ženu položím nepřátelství, i mezi símě tvé a símě její. Ono ti rozdrtí hlavu a ty jemu rozdrtíš patu. Tady

máme první proroctví o Mesiáši. V celé Bibli najdeme jenom jednoho člověka zplozeného ze semene ženy - všichni ostatní pocházeli ze semene muže. Je to někdo, kdo přijde na svět a napraví, co spáchal satan - - rozdrtí mu hlavu.

V deváté a desáté kapitole 1. Mojžíšovy Bůh Mesiášovu „adresu“ dále upřesňuje. Noe měl tři syny: Šéma, Cháma a Jefeta. Každý z dnešních národů pochází z jednoho z těchto tří mužů. Ale na tomto místě v Bibli Bůh fakticky vyloučil, že by se v Mesiášově rodokmenu mohli objevit dva ze tří Noemových synů. Mesiáš bude pocházet z pokolení Šemova.

Když se dostaneme dál, až k roku 2000 před naším letopočtem, potkáme člověka jménem Abraham, kterého Bůh povolal, aby odešel z Kaldejského Uru. Jemu sdělil Bůh další detail: Mesiáš bude Abrahamův potomek. „Abrahamovým prostřednictvím mají být požehnány všechny národy. Když se Abrahamovi narodili dva synové - Izmael a Izák - vyřadil Bůh velkou část Abrahamových potomků tím, že si vybral druhého syna Izáka.

Izák měl dva syny - Ezaua a Jáкова - a Bůh se rozhodl pro dům Jakobův. Jakobových synů bylo dvanáct - dvanáct praotců dvanácti izraelských kmenů. Pak si Bůh zvolil kmen Judův, a jedenáct z těchto dvanáct kmenů vyloučil. A ze všech rodů Judova kmene padla Boží volba na rod Jišajův. Vidíte, co se děje s tou pravděpodobností.

Jišaj měl synů osm, ale ve 2. knize Samuelově 7,12-16 a v Jeremjášovi 23,5 se dočteme, že Bůh sedm z nich vyřadil: řekl, že jeho člověk se nejen narodí ze semene ženy, z pokolení Šemova, jako Abrahamův potomek z Izáka, z domu Jakobova, z kmene Judova a z rodu Jišajova, ale že bude také syn Davidův.

Třicet stříbrných a jiné detaily

Rada dalších proroctví vymezuje Mesiášovu dobu. Například Malachiáš 3,1 (a další čtyři starozákonní verše) od Mesiáše očekává, že se dostaví v době, kdy bude ještě stát jeruzalémský chrám. To je velmi podstatné, protože ten byl zničen roku 70 našeho letopočtu a dosud nebyl obnoven.

Podle Micheáše 5,1 vyloučil Bůh všechna města na světě a určil, že se Mesiáš narodí v Betlémě, městě s méně než tisíci obyvateli.

Izajáš 7,14 k tomu doplňuje, že se Mesiáš narodí z panny - přirozené narození z nadpřirozeného početí - a to se nedá naplánovat ani ovlivnit. Některá proroctví Izajáše a Žalmů popisují společenskou situaci a také reakce, se kterými se setká: Židé - jeho vlastní národ - ho odmítnou, a pohané v něj uvěří. Před Mesiášem přijde posel - hlas volajícího na poušti (Izajáš 40,3), ten, kdo pro něj připraví cestu (Malachiáš 3,1) - Jan Křtitel.

Všimněme si také sedmi detailů jednoho proroctví?, které dramaticky zužují výběr kandidátů. Bůh nám oznamuje, že jeho Mesiáš bude zrazen přítelem za třicet stříbrných, ty pak budou vrženy na podlahu v chrámě a použity ke koupi hrnčířova pole.

Kromě toho v roce 1012 před našim letopočtem prorokoval král David, že Mesiášovy ruce a nohy budou probodeny - což se stalo při ukřižování. Tento popis vznikl o osm set let dříve, než římané začali používat tento způsob popravy.

Přesné určení rodokmenu, času, místa a způsobu narození, reakce lidí, zrada přítele. Způsob smrti. To jsou jen střípky ze stovek detailů, podle kterých můžeme jednoznačně rozpoznat Božího Syna, Mesiáše a Spasitele světa.

„Námítka! Proroctví se mohla naplnit náhodou!“

„Vždyť některá z nich se naplnila i na jiných lidech. Co třeba J. F. Kennedy, M. L. King nebo egyptský prezident G. A. Násir?“ ozve se kritik.

To je pravda, dvě, tři ta proroctví se mohla na nějakém jiném člověku naplnit. Ale všech šedesát rámcových a dvě stě sedmdesát upřesňujících? Kdyby se vám podařilo najít někoho jiného - živého nebo mrtvého - na kom se naplnila jen polovina proroctví o Mesiáši, jak je vypsál Fred John Meldau ve své knize *Messiah in Both Testaments* (Mesiáš v obou Zákonech), vyplatí vám denverské nakladatelství Christian Victory Publishing Company odměnu jeden tisíc dolarů.

H. Harold Hartzler z vědecké společnosti American Scientific Affiliation píše v předmluvě ke knize Petera W. Stonera: „Odborná komise a výkonná rada American Scientific Affiliation pečlivě prozkoumaly rukopis knihy *Science Speaks* (Věda hovoří) a shledaly její vědecký materiál veskrze spolehlivým a přesným. Uvedený matematický rozbor je založen na principech teorie pravděpodobnosti, které jsou zcela nesporné, a profesor Stoner je aplikoval řádně a přesvědčivě.“

Následující čísla jsou převzata ze zmíněné knihy a ukazují, že teorie pravděpodobnosti prakticky vylučuje možnost náhodného naplnění proroctví na jedné osobě. Stoner si vybral pouhých osm z těchto proroctví, aby je prozkoumal z hlediska teorie pravděpodobnosti, a zjistil, že „šance, aby se těchto osm proroctví naplnilo současně na alespoň jednom ze všech lidí, kteří žili od té doby až po současnost, je 10^{-17} To je 1: 100000 000 000 000 000. Abychom si dokázali představit, jak ohromné je to číslo, nabízí Stoner tuto ilustraci: „Vezměte sto biliard (10^{17}) stříbrných dolarových mincí a pokryjte jimi celé území státu Texas (692 407 km²). Pokryjí celou plochu ve vrstvě asi 50 cm vysoké. Pak jednu minci označte a všechny důkladně promíchejte. Zavažte někomu oči a řekněte mu, že může jít, kam až bude chtít, ale že musí zvednout právě tu jedinou označenou. Jakou má asi šanci, že se mu to podaří?

A kdyby těchto osm proroctví napsali proroci jenom z vlastní moudrosti, měli by právě takovou šanci na to, aby se na nějakém člověku od jejich doby až po současnost naplnila všechna najednou.“

Tato proroctví byla napsána buď z Boží inspirace, nebo je proroci napsali podle svého uvážení. V takovém případě by proroci měli šanci $1:10^{17}$, že se na nějakém člověku naplní. Ale všechna se naplnila na Ježiši Kristu. Jinými slovy: protože se všech těchto osm proroctví naplnilo na Ježiši Kristu, můžeme tvrdit, že byla napsána pod Božím vlivem; a můžeme to tvrdit se stejnou určitostí, s jakou můžeme očekávat, že mince, kterou náš člověk se zavázanýma očima vybere, *nebude* ta označená.

„Další námítka!“

Jiní lidé namítají: „Ježíš se mohl úmyslně snažit, aby ta proroctví naplnil.“ I tomu se dá věřit. Ale jen do té doby, než si uvědomíme, že spousta detailů o Mesiášově příchodu byla úplně mimo dosah lidských schopností. Například místo narození. Dovedu si živě představit, jak Ježíšek v matčině lůně volá: Mami, popožen toho osla, musíme to stihnout“ Když se Herodes ptal velekněží a zákoníků, kde se má Mesiáš narodit, řekli mu: V judském Betlémě; neboť tak je psáno

u proroka...“ (Matouš 2,5).

Doba, do které přišel. Místo, kde se narodil. Jidáš, který ho zradil, a peníze, které za to dostal. Kříž, na kterém zemřel. Lidé, kteří se mu vysmívali a plivali na něj. Jeho oděv, který nebyl roztržen, a vojáci, kteří o něj losovali. Nejméně polovinu všech proroctví nemohl ovlivnit. Nemohl si zařídit, aby se narodil ze semene ženy, z pokolení Šémova, jako Abrahamův potomek a tak dále. Není divu, že se Ježíš i apoštolové odvolávali na naplněná proroctví jako na důkaz jeho nároků.

Proč si s tím Bůh dával takovou práci? Podle mne mu šlo o to, aby Ježíš, až přijde na svět, měl všechny potřebné „doklady“. Ta nejskvělejší věc na Ježíši Kristu je ale to, že přišel měnit lidské životy. Jenom on je důkazem, že všechna ta starodávná proroctví o jeho příchodu jsou pravá a pravdivá. A zase jenom on může naplnit to ze všech největších proroctví pro ty, kteří to přijímají - příslib nového života: „A dám vám nové srdce a do nitra vám vložím nového ducha... Kdo je v Kristu, je nové stvoření. Co je staré, pominulo, hle, je tu nové!“

10 *Není jiná možnost?*

Když jsem nedávno přednášel na Texaské univerzitě, přišel za mnou jeden postgraduální student a zeptal se: „Proč by měl být Ježíš jediná cesta ke Bohu? Předtím jsem mluvil o tom, že se Ježíš prohlašoval za jedinou cestu k Bohu, že svědectví Bible i apoštolů jsou spolehlivá a že existuje dostatek důkazů, které nás opravňují uvěřit „Ježíše jako ve Spasitele a Pána. Ale ten student se přece jen zeptal: „Proč zrovna Ježíš? Nevede ke vztahu s Bohem jiná cesta? A co Budha nebo Mohamed? Nestačí, když člověk prostě žije dobrým životem? Když je Bůh tak milující, proč by neměl lidi přijímat takové, jací jsou?“

Jeden podnikatel mi řekl: „To, že je Ježíš Boží Syn, jste jasně dokázal. Ale nejsou kromě Ježíše také další cesty ke vztahu s Bohem?“

Je to typické. Mnoho dnešních lidí se ptá: „Když člověk stojí o vztah s Bohem a o odpuštění hříchů, proč by musel zrovna uvěřit v Ježíše a přijmout ho jako svého Spasitele a Pána?“ Tomu studentovi jsem odpověděl, že dneska hodně lidí nerozumí Božímu charakteru. Většinou se ptají: „Jak může milující Bůh připustit, aby se hříšný člověk dostal do pekla?“ Odpovídám na to otázkou: „Jak může svatý a spravedlivý Bůh připustit, aby hříšný člověk přišel do jeho přítomnosti?“ To, že lidé nechápou základní věci o Bohu a jeho charakteru, vede k mnoha teologickým i morálním problémům. Většina lidí skončí u toho, že Bůh je láska. Problém je v tom, že Bůh není jenom Bůh milující, ale také Bůh spravedlivý a svatý.

Dá se říct, že svoje poznání Boha stavíme na tom, co víme o jeho vlastnostech. Boží vlastnost není část Boha. Kdysi jsem si myslel, že když dáme dohromady všechny Boží vlastnosti - jako lásku, svatost, spravedlnost - dostaneme Boha jako jejich součet. Jenže tohle není pravda. Boží vlastnost není část Boha, ale něco, co o Bohu platí. Řekneme-li například, že Bůh je láska, nemyslíme tím, že láska je částí Boha, ale že láska je něco, co je o Bohu pravda. Když Bůh miluje, je prostě sám sebou.

A teď musím vysvětlit problém, který vznikl, když lidé zhřešili. Bůh se rozhodl stvořit muže a ženu, a podle mého názoru je v Bibli jasně vidět, že to udělal hlavně proto, aby s nimi mohl sdílet svou lásku a slávu. Ale když se Adam a Eva obrátili proti němu a rozhodli se jít svou vlastní cestou, objevil se v lidech hřích. Od té doby je každý člověk hříšný - oddělený od Boha. A tím se Bůh ocitl v docela trapné situaci: když stvořil muže a ženu k tomu, aby s ním sdíleli jeho lásku a slávu, a ti pohrdli jeho radou a příkazem a vybrali si hřích, vedla ho na jedné straně láska k tomu, aby je zachránil. Ale z druhé strany, protože je nejen milující, ale také svatý a spravedlivý Bůh, sama jeho přirozenost by každé hříšné stvoření zničila. Bible říká, že mzdou hříchu je smrt (Římanům 6,23). Takže se dá říct, že měl Bůh problém.

A tak došla Boží Trojice (Bůh Otec, Bůh Syn a Bůh Duch svatý) k rozhodnutí: Ježíš, Bůh Syn, na sebe vezme lidské tělo, a tak bude Bohem a současně člověkem. Vysvětluje to první

kapitola Janova evangelia (verš 14), kde se říká: „A Slovo se stalo tělem a přebývalo mezi námi.“ A také se o tom mluví v listu Filipským 2,7 (SNC): „...odložil svou slávu a moc, stal se člověkem a dokonce přijal úděl otroka.“

Ježíš byl Bohem i člověkem. Byl člověkem tak úplně jako by nikdy nebyl Bohem. A Bohem byl pořád stejně, jako by se vůbec člověkem nestal. Ze svého vlastního rozhodnutí žil životem bez hříchu a dokonale poslouchal Otce. Biblické ustanovení, že mzdou hříchu je smrt, se na něho nedalo uplatnit. Protože byl nejenom konečným člověkem, ale také nekonečný Bohem, měl nekonečnou schopnost vzít na sebe hříchy světa. Když před těmi skoro dvěma tisíci let visel na kříži, vylil svatý a spravedlivý Bůh svůj hněv na svého Syna. A když Ježíš řekl, že je dokonáno (Jan 19,30), bylo Boží spravedlnosti učiněno zadost. Dá se říct, že od té chvíle měl Bůh volnou cestu k tomu, aby s lidmi jednal v lásce, a přitom je nemusel kvůli jejich hříšnosti zničit. Díky Ježíšově smrti na kříž byla totiž Boží spravedlnost uspokojena.

Často se lidí ptám, kvůli komu Ježíš zemřel. A obvykl dostanu odpověď: „Kvůli mně,“ nebo: „Kvůli světu“ A tak povídám: „Správně. A kvůli komu ještě?“ A většinou mi odpoví: „No, nevím.“ „Kvůli Bohu Otci,“ já na to. Víte, Ježíš Kristus zemřel kvůli nám, ale také kvůli Bohu Otci. Je to popsáno v listu Římanům 3,25. Mluví se tam o tom, že Ježíš je „smírnou obětí“ za naše hříchy. Smírná oběť v podstatě znamená naplnění nějakého požadavku. A když byl Ježíš ukřižován, nezemřel jenom kvůli nám, ale také proto, aby se mohly naplnit požadavky Božího svatého a spravedlivého charakteru.

To, co Ježíš udělal na kříži pro vyřešení problému, který měl Bůh s lidskou hříšností, se dá dobře vysvětlit na jedné příhodě, která se stala před několika lety v Kalifornii. Jednu mladou ženu chytili, když jela nepovolenou rychlostí. Dostala obsílku a přišla před soudce. Ten přečetl obvinění a pak se zeptal: „Přiznáváte vinu? Zena na to: „Přiznávám.“ Soudce udeřil kladívkem a vynesl rozsudek: pokuta sto dolarů nebo deset dní ve vězení. Pak se stala zvláštní věc. Soudce vstal, sundal si talár a sešel dolů z místa, kde seděl, pak vytáhl peněženku a pokutu zaplatil. A proč? Byl to totiž otec obžalované. Měl svoji dceru rád, ale jako soudce musel být také spravedlivý. Když jeho dcera porušila zákon, nemohl jí prostě říct: „Mám tě moc rád, a tak ti odpouštím. Můžeš jít.“ V takovém případě by totiž nebyl spravedlivým soudcem. Jednal by nezákonně. Ale miloval svoji dceru tolik, že byl ochoten svléknout svůj soudcovský talár, sejít dolů, zastoupit ji jako její otec a zaplatit pokutu.

Tenhle příklad tak trochu ukazuje, co pro nás udělal Bůh prostřednictvím Ježíše Krista. Zhřešili jsme. Bible říká: „Mzdou hříchu je smrt.“ Ať nás Bůh miloval, jak chtěl, musel udeřit kladívkem a vynést rozsudek: smrt. Je totiž spravedlivým Bohem. Ale protože je také Bohem milujícím, miloval nás tolik, že byl ochoten sejít ze svého trůnu a v podobě člověka Ježíše Krista za nás zaplatit smrtí na kříži.

Tady se spousta lidí zeptá: „Proč nemohl Bůh prostě jenom odpustit?“ Manažer jedné velké firmy mi řekl: „Moji podřízení často něco zničí, a já jim to prostě prominu.“ Pak dodal: „Snažíte se mi namluvit že Bůh nedokáže udělat něco, co já dělám docela běžně?“ Lidé si většinou neuvědomují, že každé odpuštění má svoji cenu, kterou je třeba zaplatit. Dejme tomu, že moje dcera doma rozbije lampu. Jsem milující a odpouštějící otec, a tak si ji posadím na klín, obejmu ji a řeknu: Neplač. zlatíčko. Tatínek tě má rád a odpouští ti.“ A ten někdo, komu to povídám, v tu chvíli vítězoslavně prohlásí: „No! Přesně tohle by měl Bůh udělat!“ A já se zeptám: „Hm. A kdo zaplatí tu lampu?“ No, já. Každé odpuštění někoho něco stojí. Představte si, že vás někdo veřejně urazí, a vy mu později řeknete: „Odpouštím ti.“ Kdo zaplatí za urážku? Vy.

A právě tohle Bůh udělal. Řekl: „Odpouštím ti.“ Ale byl také sám ochoten na kříži zaplatit cenu.

Myslíte si, že byste rádi přijali jeho odpuštění? Jestli ano, bude možná užitečné, když vám připomenou, jak jsem se za to modlil já: „Pane Ježíši, děkuju ti, že jsi za mne zemřel na kříži. Přiznávám, že jsem v životě dělal ty věci, které se ti nelíbily, a prosím tě, abys mi je odpustil a očistil mě od nich. Právě teď, jak nejlépe umím, ti otvírám dveře svého srdce a svěřuji ti svůj život jako svému Spasiteli a Pánu. Převezmi vedení mého života. Změň mě, a začni uvnitř. Udělej ze mě takového člověka, jakým mě chceš mít. Věřím, že jsi vstoupil do mého života. a děkuju ti za to.

Amen.“

Dodatek A:

Prohlašoval se Ježíš za Boha?

Nový zákon jasně představuje Ježíše jako Boha. Jména a přívlastky, které Nový Zákon vztahuje na Krista, jsou takové, že mohou oprávněně platit jedině o Bohu. O Ježíši se mluví jako o Bohu například ve větě „... a očekávali blažené splnění naděje a příchod slávy velikého Boha a našeho Spasitele Ježíše Krista“ (Titovi 2,13; srovnejte s oddíly: Jan 1,1; Židům 1,8; Římanům 9,5 1. list Janův 5,20-21). Bible připisuje Ježíši vlastnosti, které může mít jedině Bůh. Například se o něm říká, že existuje sám o sobě (Jan 1,4; 14,6); že je všudypřítomný (Matouš 28,20; 18,20); vševědoucí (Jan 4,16-18; 6,64; Matouš 17,22-27); všemohoucí (Zjevení 1,8; Lukáš 4,38-5,7; 7,14-15; Matouš 8,26-27); a že má věčný život (1. list Janův 5,1 1-12 a 20; Jan 1,4).

Ježíš přijímal pocty a uctívání, které by měly patřit jedině Bohu. Když se střetl se satanem, řekl: „Jdi z cesty, satane; neboť je psáno: Hospodinu, Bohu svému, se budeš klanět a jeho jediného uctívat (Matouš 4,10). A přesto Ježíš přijal božské pocty (Matouš 14,33; 28,9), a někdy je dokonce požadoval (Jan 5,23; srovnejte s verši: Židům 1,6; Zjevení 5,8-14).

Většinu Ježíšových následovníků tvořili zbožní židé, kteří věřili, že existuje jen jeden pravý Bůh. Byli do hloubi duše monoteisty, a přesto v Ježíši uznávali vtěleného Boha.

Od Pavla, který prošel důkladnou rabínskou výchovou, by se dalo ještě méně čekat, že bude Ježíši přisuzovat božství, že bude člověka z Nazaretu uctívat a nazývat ho Pánem. A přesně tohle Pavel udělal! Uznal, že Beránek Boží (Ježíš) je Bůh, jak je vidět z jeho slov: Dávejte pozor na sebe a na celé stádo, v němž vás Duch Svatý ustanovil za strážce, abyste pásli Boží církev, kterou si získal vlastní krví“ (Skutky 20,28 NS).

Když se Ježíš zeptal Petra, za koho ho považuje, Petr vyznal: „Ty jsi Mesiáš, Syn Boha živého“ (Matouš 16,16). Ježíš Petrovo prohlášení neopravil, ale potvrdil jeho oprávněnost i původ: „Blaze tobě, Šimone Jonášův, protože ti to nezjevilo tělo a krev, ale můj Otec v nebesích (Matouš 16,17).

Ježíšova blízká přítelkyně Marta mu řekla: Já jsem uvěřila, že ty jsi Mesiáš, Syn Boží, který má přijít na svět“ (Jan 11,27). Pak tady máme Natanaela, který pohyboval, že by z Nazaretu mohlo vzejít něco dobrého. Později Natanael vyznal, že Ježíš je Syn Boží, král Izraele (Jan 1,49).

Když Štěpána kamenovali, modlil se: „Pane Ježíši, přijmi mého ducha!“ (Skutky 7,59). Autor Listu Židům nazývá Ježíše Bohem, když píše: „Tvůj trůn, Bože, je na věky věků“ (Židům 1,8). Jan Křtitel O Ježíši svědčil: „Spatřil jsem, jak Duch sestoupil jako holubice z nebe a zůstal na něm. A já jsem stále nevěděl, kdo to je, ale ten, který mě poslal křtít vodou, mi řekl: „Na koho spatříš sestupovat Ducha a zůstat na něm, to je ten, který křtí Duchem Svatým. Já jsem to viděl a dosvědčuji, že toto je Syn Boží“ (Jan 1,32-34).

Pak máme samozřejmě vyznání Tomáše, známého jako „nevěřící Tomáš“. Možná to byl vysokoškolský student. Prohlásil: „Dokud neuvidím na jeho ruku stopy po hřebech a dokud nevloží do nich svůj prst a svou ruku do rány v jeho boku, neuvěřím“ (Jan 20,25). Hlásím se k Tomášovi; řekl vlastně: „Podívejte taková věc, jako že by někdo tvrdil, že je vtělený Bůh, a vstal z mrtvých, to se přece nestává každý den. Potřebuji důkaz.“ Osm dní poté, co Tomáš prohodil před ostatními učedníky tuto pochybovačnou poznámku Ježíš přišel, postavil se a řekl: „Pokoj vám.“ Potom řekl Tomášovi: „Polož svůj prst sem, pohleď na mé ruce a vlož svou ruku do rány v mém boku. Nepochybuj a věř!“ Tomáš mu odpověděl: „Můj Pán a můj Bůh.“ Ježíš mu řekl: „Že jsi mě viděl, věříš. Blahoslavení kteří neviděli, a uvěřili“ (Jan 20,26-29). Ježíš přijal to, že ho Tomáš uznal za Boha. Pokáral Tomáše jenom za nedostatek víry; ne za to, že ho uctíval jako Boha.

Ted' mohou kritikové protestovat, že všechny tyto výroky nepocházejí od Ježíše, ale od jiných. Studenti většinou namítají, že Ježíšovi současníci ho nepochopili stejně jako ho dnes nechápeme my. Jinými slovy, Ježíš sám se za Boha neprohlašoval. Podle mne je Ježíšovo božství možné vyčíst přímo ze stránek Nového zákona. Odkazů, které o něm mluví, je spousta a jsou jasné. Jeden podnikatel pečlivě prohledával Bibli, aby si ověřil, jestli o sobě Ježíš opravdu tvrdil,

že je Bůh. Pak řekl: „Když si člověk přečte Nový zákon a nedojde k závěru, že se Ježíš prohlašoval za Boha, je stejně slepý jako někdo, kdo stojí za jasného dne venku a říká, že nevidí slunce.“

V Janově evangeliu čteme o sporu mezi Ježíšem a některými Židy. Vznikl tím, že Ježíš v sobotu uzdravil nemocného a řekl mu, aby vzal svoje lože a chodil. „A proto Židé začali Ježíše pronásledovat, že takové věci dělal v sobotu. On však jim odpověděl: „Můj Otec pracuje bez přestání, proto i já pracuji. To bylo příčinou, že Židé ještě více usilovali Ježíše zabít, protože nejen znesvěcoval sobotu, ale dokonce nazýval Boha svým vlastním Otcem, a tak se mu stavěl na roveň“ (Jan 5,16-18).

Možná namítnete: „No jo, Joshi, ale já přece taky můžu říct „Můj otec pracuje bez přestání, proto i já pracuji.“ Ale co z toho? To přece nic nedokazuje!“ Když studujeme jakýkoli text, musíme brát v úvahu jazyk, kulturní prostředí, a zvlášť člověka nebo lidi, kterým je určen. V tomhle případě se jedná o židovskou kulturu a Ježíšovy posluchači byly vůdčí osobnosti židovského náboženství. Podívejme se, jak před dvěma tisíci lety pochopili tito Židé Ježíšovy poznámky: „To bylo příčinou, že Židé ještě více usilovali Ježíše zabít, protože nejen znesvěcoval sobotu, ale dokonce nazýval Boha svým vlastním Otcem, a tak se mu stavěl na roveň“ (Jan 5,18). Proč hned zacházet do takových krajností?

Důvodem je to, že Ježíš řekl „můj Otec“, ne „náš Otec“, a dodal „pracuje bez přestání.“ Současným vyřčením těchto dvou výroků se Ježíš, pokud jde o Boží činnost, postavil na roveň Bohu. Když se Židé zmiňovali o Bohu, nikdy nepoužívali slova „můj Otec“, a pokud přece jen ano, upřesňovali je přívlastkem „v nebesích“. To ale Ježíš neudělal. Když prohlásil Boha za svého Otce nemohli si Židé jeho výrok vyložit jinak. Z Ježíšových slov také vyplývalo, že když pracuje Bůh, pracuje také on Syn. Židé opět správně porozuměli jaký dosah tato slova mají: že se Ježíš považuje za Božího Syna. Výsledkem bylo, že jejich nenávisť k Ježíši ještě vzrostla. Dříve se ho především snažili pronásledovat. Teď ho chtěli zabít.

Ježíš tvrdil nejen, že je roven Bohu, ale také, že je s Bohem jedno. O svátcích posvěcení jeruzalémského chrámu za ním přišli někteří vedoucí představitelé židovského náboženství s otázkou, jestli se považuje za Mesiáše. Ježíš zakončil svůj komentář větou: „Já a Otec jsme jedno“ (Jan 10,30). Židé se opět chopili kamenů, aby ho ukamenovali. Ježíš jim řekl: „Ukázal jsem vám mnoho dobrých skutků od Otce. Pro který z nich mne chcete kamenovat? Židé mu odpověděli: „Nechceme tě kamenovat pro dobrý skutek, ale pro rouhání: jsi člověk a tvrdíš, že jsi Bůh (Jan 10,31-33).

Člověk se může divit, proč je Ježíšův výrok O tom, že je jedno s Otcem, tak pobouřil. Zajímavé vysvětlení nám poskytne studium tohoto textu v původní řečtině. Znalec řečtiny A. T. Robertson píše, že jedno je v řečtině rodu středního, nikoliv mužského. Nevyjadřuje tedy jednotu ohledně osoby nebo záměru, ale jednotu, pokud jde o „povahu či podstatu.“ Pak Robertson dodává: Tímto jasným a výstižným výrokem vrcholí Ježíšova tvrzení o vztahu mezi Otcem a jím samotným (Synem). Farizeje rozčílil až k nepřičetnosti.“

Je naprosto zjevné, že ti, kdo tento výrok zaslechli, nepochybovali, že se Ježíš prohlašuje za Boha. Leon Morris, rektor Ridley College v Melbourne, k tomu poznamenává: „Židé si mohli Ježíšova slova vyložit jedine jako rouhání a rozhodli se vzít zákon do vlastních rukou. Podle Mojžíšova zákona se rouhání mělo trestat ukamenováním (3. Mojžíšova 24,16). Tito lidé se však nechtěli řídit postupem, který předepisoval zákon. Nepodali trestní oznámení, na jehož základě by pak příslušné autority podnikly náležité kroky. V návalu vzteku se chystali stát soudci i vykonavateli rozsudku zároveň.“

Ježíšovi hrozilo ukamenování za rouhání. Židé rozhodně porozuměli Ježíšovu učení správně. Můžeme se však ptát: zamysleli se nad tím, jestli jeho tvrzení nejsou náhodou pravdivá?

Ježíš o sobě stále hovořil jako o někom, kdo je stejné povahy či podstaty jako Otec. Odvážně říkal: „Kdybyste znali mne, znali byste i mého Otce“ (Jan 8,19); „Kdo vidí mne, vidí toho, kdo mne poslal“ (Jan 12,45 NS); „Kdo nenávidí mne, nenávidí i mého Otce“ (Jan 15,23); „Kdo nectí Syna, nectí Otce, který ho poslal (Jan 5,23 NS) atd. Z těchto výroků je zřejmé, že se Ježíš považoval za někoho, kdo je více než člověk; za někoho, kdo je rovný Bohu. Ti, kdo říkají, že Ježíš byl prostě blíž Bohu a měl s ním bližší vztah než ostatní, by se měli zamyslet nad slovy „Kdo

nectí Syna, nectí Otce, který ho poslal.“

Když jsem jako host přednášel na Virginské univerzitě, přerušil mě profesor poznámkou, že jediné evangelium, v němž se Ježíš prohlašuje za Boha, je Janovo, které bylo napsáno jako poslední „V Markově evangeliu,“ pokračoval, „které je nejstarší, o tom není ani zmínka.“ Bylo vidět, že ten člověk Marka nečetl, anebo si moc nevšímal, co čte.

Nalistoval jsem v Markově evangeliu místo, kde Ježíš říká, že má právo odpouštět hříchy. „Když Ježíš viděl jejich víru, řekl ochrnutému: „Synu, odpouštějí se ti hříchy (Marek 2,5; viz také Lukáš 7,48-50). Odpuštění hříchů bylo podle židovského zákona něco, co mohl udělat jedině Bůh. Izajáš 43,25 vymezuje, že tato výsada náleží jedině Bohu samotnému. Zákoníci uvažovali, „Co to ten člověk říká? Rouhá se! Kdo jiný může odpouštět hříchy než Bůh?“ (Marek 2,7). Ježíš jim položil otázku, je snadnější říci ochrnutému: „Odpouštějí se ti hříchy,“ anebo říci: „Vstaň, vezmi své lože a chod?“

Tato otázka je podle *Wycliffe Commentary* neřešitelná. „Prohlásit jedno je stejně jednoduché jako prohlásit druhé, ale vyslovit je a také je doprovodit skutkem - to v obou případech vyžaduje Boží moc. Pro podvodníka, který by se chtěl vyhnout odhalení, by bylo samozřejmě snadnější to první. Ježíš však vyléčil nemoc, aby lidé poznali, že má autoritu vypořádat se s její příčinou.“ Poté ho náboženští představitelé obvinili z rouhání. Lewis Sperry Chafer píše, že „... nikdo na zemi nemá moc ani právo odpouštět hříchy. Hřích nemůže odpustit nikdo kromě Toho, proti kterému všichni zhřešili. Když Ježíš odpustil hřích, což nesporně udělal, nebylo jeho jednání něčím, co má ve své moci člověk. Protože hříchy nemůže odpustit nikdo kromě Boha, musíme z faktu, že Kristus odpouštěl hříchy, vyvodit, že je Bůh,“

Tato představa odpuštění mi nějakou dobu vrtala hlavou, protože jsem ji nechápal. Jednou jsem odpovídal na otázku ohledně Kristova božství studentům filosofie a citoval jsem tyto verše z Marka. Jejich asistent nesouhlasil s mým závěrem, že odpuštěním hříchů dokazuje Kristus své božství. Já přece také můžu někomu odpustit,“ namítal. „a nebude to znamenat, že se považuji za Boha.“ Když jsem uvažoval o tom, co asistent říká, najednou se mi rozsvítilo a bylo mi jasné, proč Ježíšův výrok náboženské představitelé tak vyvedl z míry. Ano, dá se říct: „Odpouštím ti,“ ale vyslovit něco takového může jenom ten, komu bylo ublíženo. Jinými slovy, když zhřešíte proti mně, mohu říct: „Odpouštím vám.“ Ale v Ježíšově případě tomu bylo jinak. Ochrnutý zhřešil proti Bohu Otci a Ježíš ze své vlastní autority řekl: „... odpouštějí se ti hříchy. Je pravda, že můžeme odpustit krivdy, které se staly nám, ale nikdo nemůže v žádném případě odpustit hříchy spáchané proti Bohu - s výjimkou Boha samotného. A právě to udělal Ježíš.

Takže není divu, že Židé protestovali, když si něco takového dovolil prohlásit tesař z Nazaretu. Tato Ježíšova autorita odpouštět hříchy je překvapivou ukázkou toho, jak Ježíš užívá výsad, které náleží jedině Bohu.

V Markově evangeliu se píše také o Ježíšově procesu (14,60-64). V popisu soudního řízení najdeme jeden z nejjasnějších pokladů toho, že se Ježíš považoval za Boha. „Tu velekněz vstal, postavil se uprostřed a otázel se Ježíše: „Nic neodpovídáš na to, co tihle proti tobě svědčí?“ On však mlčel a nic neodpověděl. Opět se ho velekněz zeptal: Jsi Mesiáš. Syn Požehnaného?“ Ježíš řekl: Já jsem. A uzříte Syna člověka sedět po pravici Všemohoucího a přicházet s oblaky nebeskými: Tu velekněz roztrhl svá roucha a řekl: „Nač potřebujeme ještě svědky? Slyšeli jste rouhání. Co o tom soudíte? Oni pak všichni rozhodli, že je hoden smrti.“

Ježíš napřed neodpovídal. a tak ho velekněz zavázal přísahou. Pod přísahou musel odpovédět, a jsem moc rád, že to udělal! Na otázku „Jsi Mesiáš, Syn Požehnaného?“ řekl: Já jsem.“

Z rozboru Ježíšova svědectví vidíme, že se prohlašoval za Syna Požehnaného (Boha); za toho, kdo bude sedět po pravici Všemohoucího: za Syna člověka, který přijde s oblaky nebeskými. Každé z těchto tvrzení je jednoznačně mesiášské. A všechna najednou zapůsobila typicky: židovská velerada (Sanhedrin) správně pochopila všechny ty body Ježíšovy výpovědi a velekněz na ně reagoval roztržením svého roucha a slovy: „Nač potřebujeme ještě svědky?“ Konečně to od Ježíše uslyšeli! Usvědčila ho jeho vlastní slova.

Robert Anderson podotýká: „Žádný důkazní prostředek nepotvrzuje fakta tak přesvědčivě

jako souhlasná výpověď svědka druhé procesní strany. Skutečnost, že se náš Pán prohlašoval za Boha, je nezvratně dokázána jednáním jeho nepřátel. Musíme pamatovat na to, že Židé nebyli žádným nevzdělaným divošským kmenem, ale národem vysoce kulturním a silně nábožensky založeným. A židovská velerada, tvořená nejvýznamnějšími náboženskými představiteli, mezi něž patřili lidé podobní Gamalielovi a jeho velkému žáku Saulovi z Tarsu, odsoudila Ježíše k smrti právě na základě tohoto obvinění.

Je tedy zřejmé, že právě takový dojem chtěl Ježíš touto výpovědí o své vlastní totožnosti vyvolat. Vidíme, že i Židé pochopili Ježíšovu výpověď jako tvrzení, že se považuje za Boha. Pak zbývají dvě možnosti, jak se k ní postavit: buď jsou Ježíšovy výroky rouháním, nebo je Bohem. Ježíšovým soudcům bylo všechno jasné - dokonce tak jasné, že ho ukřižovali a pak se mu posmívali: „Spolehl se na Boha, ať ho vysvobodí, stojí-li o něj. Vždyť řekl: Jsem Boží Syn!“ (Matouš 27,43).

H. B. Swete vysvětluje, jak významné bylo, že si velekněz roztrhl roucho: „Zákon veleknězi zakazoval roztržení roucha kvůli osobnímu zármutku (3. Mojžíšova 10,6; 21,10); v roli soudce měl však podle zvyku tímto gestem vyjádřit své zděšení nad rouháním, proneseným v jeho přítomnosti. Soudci, který se ocitl v trapné situaci, se zřetelně ulevilo. Už nebylo třeba usvědčujícího důkazu, který se předtím ne a ne objevit. Obžalovaného usvědčila jeho vlastní slova.“

Začíná nám docházet, že to nebyl žádný obyčejný soud. Jak upozorňuje právník Irwin Limon: „Toto trestní řízení, jehož předmětem nebyly skutky obžalovaného, ale to, za koho se prohlašoval, je mezi všemi ostatními ojedinělé. Obžaloba, která byla proti Ježíši podána, jeho vyznání či svědectví, nebo ještě spíše jeho jednání v přítomnosti soudu, na jehož základě byl odsouzen, výslech vedený římským místodržitelem, nápis na kříži - to vše se vztahuje k jediné otázce: Jaká je Kristova pravá totožnost a postavení? „Co si myslíte o Mesiáši? Čí je syn?“

Newyorský soudce Gaynor, uznávaný právník, zastává ve svém projevu o soudu nad Ježíšem stanovisko, že rouhání bylo jediným obviněním, které velerada proti Ježíši vznesla. Říká: „Z podání každého z evangelií je očividné, že trestným činem, ze kterého byl Ježíš obviněn, pro který byl souzen a za který byl odsouzen, bylo rouhání... Ježíš prohlašoval, že má nadpřirozenou moc, což je v případě lidské bytosti rouháním.“ (Gaynor cituje Evangelium podle Jana 10,33 NS a odvolává se na obvinění „... děláš ze sebe Boha“, ne na to, co řekl Ježíš o chrámu.)

U většiny procesů jsou lidé souzeni za to, co udělali. To však neplatí o soudu nad Ježíšem. Ježíš byl souzen za to, kým byl.

Ježíšův proces by měl být dostatečně přesvědčivým důkazem toho, že se Ježíš považoval za Boha. Dosvědčují to jeho soudcové. Tuto skutečnost - že se Ježíš prohlašoval za vtěleného Boha - potvrdili také jeho nepřátelé v den ukřižování: „Podobne se mu posmívali i velekněží spolu se zákoníky a staršími. Říkali: Jiné zachránil, sám sebe zachránit nemůže. Je král izraelský - ať nyní sestoupí s kříže a uvěříme v něho! Spolehl se na Boha, ať ho vysvobodí, stojí-li o něj. Vždyť řekl: „Jsem Boží Syn!“ (Matouš 27,41-43).